

משנה - סנהדרין - עיקר תוי"ט

• [פרק א](#) • [פרק ב](#) • [פרק ג](#) • [פרק ד](#) • [פרק ה](#) • [פרק ו](#) • [פרק ז](#) • [פרק ח](#) • [פרק ט](#) • [פרק יא](#) • [פרק יב](#)

[פרק א](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#)

[פרק ב](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#)

[פרק ג](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)

[פרק ד](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#)

[פרק ה](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#)

[פרק ו](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#)

[פרק ז](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#) [משנה ט](#) [משנה י](#) [משנה יא](#)

פרק ח

משנה א משנה ב משנה ד משנה ה משנה ו משנה ז

פרק ט

משנה א משנה ב משנה ג משנה ד משנה ה משנה ו

פרק י

משנה א משנה ב משנה ג משנה ד משנה ה משנה ו

פרק יא

משנה א משנה ב משנה ג משנה ד משנה ה משנה ו

א

פרק

פרק א - משנה א

[א] כלומר דאלהים דכתוב גבי שומרים הוי כאלו כתובים גם כן בפירשת
אם כסף תלוה, דערוב פירשיות כתוב כאן כדאיתא בגמרא: **[ב]** שזה טוענו
ששלח יד בפקדונו, דהינו גזלות. אבל לזה ולא שלם לא מקרי גזלן, דמלוה
להוצאה נתנה. ואלהים משמע לשון שררה ורבנות. כדמתרגמינן ראה
נתתיד אלהים לפרעה (שמות ז) לשון רבנות. רש"י: **[ג]** וחבלות. נראה לרבנו
תם דכפר ושלשים דעבד ועשרים וארבעה ראשי אברים דעבד, בכלל
חבלות. ועין תוספות יום טוב: **[ד]** דשור המועד דאמרן דלאו דשן ורגל
אלא דקרו דלא מגבין בבבל שאין ממחין. ועין תוספות יום טוב:

פרק א - משנה ב

ה דאין צריך לעבר החדש אלא כי מקדש יום שלשים ואחד ממילא מעבר החדש שעבר. דיום שלשים בתריה שדית ליה. רש"י. אבל בעבור שנה לא סגי בלא אמירה, דצריך שיאמרו שתהא השנה מעברת. תוספות, ועין תוספות יום טוב: **ו** התקופה, בין על תקופת תמוז שמתעקבת ונמשכת, שאין תקופת תשרי נופלת עד עבר החג, מעברין, דנפקא לן מקרא וחג האסיף תקופת השנה. בין על תקופת טבת שנמשך זמנה עד טז בניסן שהבאת עמר דילה בתוך תקופת טבת, מעברין. ועל האביב, אם לא בשלה התבואה מעברין, דקרא כתיב בחדש האביב. ועל פרות האילן [אם] מתאחר בשולם יותר מזמן העצרת מעברין, שעצרת זמן הפורים כו'. רש"י: **ז** ולא אתפרש טעמא מאי. ואפשר לי לומר כדי לעורר הברכות להשלים המכון שמעברין להיות האביב והפרות והאסיף בזמן. ומצינו כיוצא בזה שמעוררין זכות האבות בהזכרת שאלה עד שבחברון:

פרק א - משנה ג

ח ויהיב ליה רשותא [למידן דיני קנסות]. גמרא: **ט** שאם לא תאמר כן אי אפשר שתמצא בית דין הגדול לעולם, לפי שנצטרך שיהיה כל אחד מהם סמוך, והקדוש ברוך הוא יעד שישובו, כמו שכתוב ואשיבה שפטיך כבראשנה וגו' כו'. עד כאן לשון הרמב"ם בפרוש. ובחבורו סים, והדבר צריך הכרע. ונראה לי, לפי שאפשר לדחות הראיה, שהרי יעד השם יתברך גם כן הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא כו', והוא סמוך בלי ספק ויכול לסמוך בצרוף שנים. ועין תוספות יום טוב: **י** ועריפת. עריפה לאו דוקא, דמדידה הוא דהויא בשלשה. תוספות: **יא** תימה, שזה הכתוב בסמיכת זקנים לפר העלם דבר כתוב, אבל בעגלה נפקא לן מדכתיב זקניך. ועין תוספות יום טוב: **יב** והמאונן בשלשה. דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון. ומאונן דרבנן, דמדאורייתא אפלו מאון לא בעיא, דאין קדושי קטנה כלום אלא אם כן קדשה אביה. דכתיב את בתי נתתי לאיש. רש"י: **יג** בשלשה. דממונא הוא: **יד** סברא הוא, מה לי עיולי מה לי אפוקי, אפוקי מאי טעמא, דלמא טעי, עיולי נמי דלמא טעי. גמרא: **טו** והוא הדין נמי דפליג אהקדשות, דבהו נמי כהן כתיב: **טז** ובפרק ד' דמגלה משנה ג' פרש הר"ב, אם בא לפדותו. וכו' פרש רש"י. והכי מסתברא:

פרק א - משנה ד

[יז] תהרגו. בְּנִרְבַּע כְּתִיב. רש"י. וכלומר דאפקש לאיש: **[יח]** דליכא למימר דקרא כפשטיה לחיב מיתה לבעליו, דהא אמר קרא מות יומת המכה רצח הוא, על רציחתו אפה הורגו ואי אפה הורגו על רציחת שורו. גמרא: **[יט]** הזאב כו'. שהמיתו אדם ונדונין בסקילה כשור. ועין תוספות יום טוב: **[כ]** זכה. לשמים. (צדקה עשה. רש"י). דליכא למימר לעורו, דכיון שהמיתו אדם שוינהו רבון (דלא הצריכו לדון בבית דין) כמאן דנגמר דיניהו, ואסורי הנאה נינהו. גמרא:

פרק א - משנה ה

[כא] פרוש, עליתו הוא דהוי בשבעים ואחד, אבל מיתתו בעשרים ושלושה כשאר דיני נפשות, כדאיתא בגמרא. ופרש רש"י דהא לא תני ליה במתניתין. ומשום דגמרו לא היה בשבעים ואחד, להכי לא תני המראתו וכן מיתתו, ואף על גב דדוקא בשבעים ואחד. ועין תוספות יום טוב: **[כב]** שהוא היה דן קדם מנוי הסנהדרין כל מה שהיו הסנהדרין דנין אחר כה, ולא נתמנו הסנהדרין אלא להקל מעליו. ורש"י פרש שהיה שופט ודן על פי הדבור ושקול כו': **[כג]** ובסנהדרין כתב הר"ב כדאשכחון במשה, ואף על גב דלא כתיב וכן תעשו, משום דהכא מרבינו נמי מלך ונביא כדאיתא פרק ב' דשבועות. ולא תני להו הכא, דלא חשיב אלא מלי דסנהדרין. תוספות. וכן צריך לומר במלחמת הרשות דלא תני הכא מלך. ועין תוספות יום טוב: **[כד]** סנהדריות לשבטים. שנאמר [דברים טז] שפטים ושטרים תתן לה בכל שעריך לשבטיך: **[כה]** ואפלו הכי אצטריך לעיל למעוטי שבט. כגון אם יש בעיר אחת משני שבטים. ועין תוספות יום טוב: **[כו]** הרמב"ם. וכתב הכסף משנה דאף על גב דלא קימא לו כרבי שמעון דדריש טעמא דקרא, ראה רבנו לכתבו, שזה טעם מתקרב אל השכל ואין בו נפקותא לדינא: **[כז]** ולא שלש. דכתיב עריך, הרי שפטים אמור, הא מה אני מקים אחת, אחת ולא שלש. וכתבו התוספות, אית להקשות דלשתוק מאחת ואנא ידענא מעריך שפטים ולא שלש, דתפסת מעט תפסת: **[כח]** אחת כו'. לדעת הר"ב והרמב"ם דמחמירין לעשות בשנים ושלשה מקומות וגם בשנים ושלשה בתי דינין, נראה לי דתנא אחת לאשמעינן שפטים דומיא דאחת, דאף על גב שהו כאחת שמקרבין ועומדים על הספר שבין גליל ליהודה אחת מזה ואחת מזה, עושין ודוקא שפטים, אבל שלש בכהאי גוונא לא, ועין תוספות יום טוב:

פרק א - משנה ו

[כט] וכשהוא עמם ליכא למימר שיהא שקול כשבעים ואחד ולדורות לבעי שבעים ושבעים ואחד, דליכא למימר שקול אלא כשהוא לבדו עומד כנגד כלם. עין תוספות יום טוב: **[ל]** מיחסיין ומנקים ממום. רש"י. ורבנן, מוהקל מעליך ונשאו אתך נפקא להו. גמרא. ואם תאמר מכל מקום תיפוק ליה דאין בית דין שקול, וכו' נמי לרבנן למה לי קרא. ובגמרא דף ג' עמוד ב', אימר דשמעת ליה לרבי יהודה (דלא סבירא ליה אין בית דין שקול) בסנהדרין גדולה דכתיבי קראי (לסמו בשלהי פרקין. רש"י) כו'. ולולי דמסתפינא הייתי אומר דצריך לומר דכתיבי בקרא, והכי פרושו, דבהדיא כתיבי בקרא שבעים איש, ונחית למנינא, ודריש אתך בדומים לך, ולהכי נמי רבנן בעו קרא, דמנינא לאו דוקא. ועין תוספות יום טוב: **[לא]** ואין כו'. רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר, מה תלמוד לומר לנטות אחרי רבים להטות, התורה אמרה עשה לך בית דין נוטה. גמרא: **[לב]** עוד אחד. סוף סוף לרעה על פי שנים לא משפחת לה, אי אחד עשר מזכים ושנים עשר מחיבים אפתי חד הוא, אי עשרה מזכין ושלשה עשר מחיבין תלתא הו. אמר רבי אבהו אי אתה מוצא אלא במוסיפין, דעושין בית דין שקול לכתחלה. וקא משמע לן דאותו שאומר איני יודע כמאן דליתא, ואי אמר מלתא לא שמעינן ליה. פרש רש"י בין לזכות בין לחובה. וכו' דעת הרשב"ד. אבל הרמב"ם לא כתב אלא שאינו חוזר ומלמד חובה כו'. ועוד נפלאתי שבסוף פרק ה' שנינו כשהוסיפו עד שבעים ואחד, שלשים וששה מזכין ושלשים וחמשה כו', שמע מנה דמצי למהדר ביה זה שאמר איני יודע, ועין תוספות יום טוב: **[לג]** דקימא לן כל כרד שאין בו עשרה בטלנים נדון ככפר: **[לד]** כלומר שאם האחד מלקה יכול השני להזמין. והוא הדין אפכא: **[לה]** דאם לא כן את מי הם דנים: **[לו]** שיתיראו העדים להעיד שקר, שלא יזמו: **[לז]** שמא יתחייב בעל דין על פי עדים וישכר שנים להזמן. ולפיכך צריך שנים אחרים בעיר שיתיראו אלו מהם, אם נבא להזים העדים יבאו אלו ויזימו אותנו: **[לח]** (למול תינוקות): **[לט]** לכתב ספרים. כל זה מפרוש רש"י:

פרק ב - משנה א

[א] וְדִינֵי כוֹי. פְּשִׁיטָא (אטו משום חשיבותו מגרע גרע, וכיון דדון איהו נמי דנין אותו משום התקוששו וקושו. תוספות). אִיִּדֵי דְקָא בְּעֵי לְמִתְנֵי מְלָךְ לֹא דֵן וְלֹא דִנֵּן אוֹתוֹ, תְּנִי נְפִשׁוֹת דֵּן וְדִנֵּן אוֹתוֹ כְּהִדְיוּט בְּשִׁלְשָׁה כוֹי. גְּמָרָא: **[ב]** מַעֲיָד. דְּוָקָא כְּשֶׁהַמְּלָךְ יוֹשֵׁב שָׁם, שָׂאֵם הַפְּהֵן גְּדוֹל יוֹדַע עֲדוּת לְבָנוּ הוֹלֵךְ הַמְּלָךְ לְשָׁם מְשׁוּם יְקָרָא דְכֵהֵן גְּדוֹל, וְקָא אֲתֵי וּמְסַהִיד. אֲבָל בְּלֹאוּ הֵכִי אֵינּוּ מַעֲיָד, דְּזִילוּתָא הוּא לְכֵהֵן גְּדוֹל שְׂיָבֵא וְיַעֲיֵד, דְּתִנְיָא וְהִתְעַלְמַתָּ, פְּעָמִים שְׂאֲתָה מִתְעַלְמִים, כְּגוֹן זְקוֹן וְאֵינּוּ לְפִי כְּבוֹדוֹ. גְּמָרָא. וְעֵינֵן תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: **[ג]** מְשׁוּם דְקִשְׂיָא לִיָּה דְאֵי הֵכִי אֲפִלּוּ לְבֵיתוֹ נְמִי לֹא. וְעֵינֵן תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: **[ד]** גְּמָרָא. וּפְרוּשׁ בֵּינוּ, רְצוֹנוֹ לומר בֵּין עֲצָמוֹ שֶׁהוּא הַמְּמַנֶּה לְבֵין הָעָם: **[ה]** דְּאֵלּוּ בְיוֹם אַחַר אֵין מְצוּה בְכֵהֵן גְּדוֹל דְּוָקָא וְרִשְׁאֵי כֵהֵן הִדְיוּט לְעַבְדֵּי אִם אֲרַע פְּסוּל בְּכֵהֵן גְּדוֹל וְאֵין צְרִיךְ לְהַמְמַנֶּה: **[ו]** הַסְּפָסֵל. הוּא כֶּסֶף קָטָן. הַרְמַב"ם:

פרק ב - משנה ב

[ז] כְּמַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה בְּעַבְדוֹ שֶׁל יְנָאֵי הַמְּלָךְ שֶׁהֲרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ, שְׁלַחוּ לוֹ לְבָא וְלַעֲמֵד בְּפִנֵּי סִנְהֶדְרִין כְּדַכְתִּיב [שְׁמוֹת כ"א] וְהוֹעֵד בְּבַעְלִיו, וְעַבְדוֹ כְּמִמוֹנוֹ דְּמִי, וְכִשְׂבָּא וְיֹשֵׁב אִמְרוּ לוֹ עֲמֵד, שְׁנַאֲמַר [דְּבָרִים י"ט] וְעַמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים, וְלֹא רְצָה כוֹי וְאֲרַע תִּקְלָה שְׁמִתוֹ הַסִּנְהֶדְרִין עַל יְדֵי שְׁהַעֲנִישָׁם שְׁמַעוֹן בֶּן שִׁטָּח, עַל שֶׁכָּבְשׁוּ פְּגִיָּהֶם בְּקֶרֶקַע מִירְאָתָם אֶת יְנָאֵי הַמְּלָךְ. וְעֵינֵן תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: **[ח]** וְאֵי לֹא דִינֵינֵן לְהוֹי הֵיכִי דִינֵן, הָא כְּתִיב [צְפַנְיָה ב] הַתְּקוּשְׁשׁוּ וְקוּשׁוּ. גְּמָרָא. וְכִינּוֹן שְׁהַזְכִּיר הַכְּתוּב בְּהֵם דִּינּוּ לְבַקֵּר, כְּשֶׁגָּזְרוּ לֹא גָזְרוּ אֶלָּא עַל הַמְּלָכִים הָעוֹמְדִים מִבֵּית יִשְׂרָאֵל, אֲבָל לֹא קָאֵי עַל בֵּית דָּוִד, כְּדִי שְׁלֹא לְחַלֵּק עַל הַכְּתוּב בְּהֵם. כְּסָף מְשֻׁנָּה: **[ט]** לֹא מַעֲיָד כוֹי. מֵאוֹתוֹ מַעֲשֵׂה עֲצָמוֹ שְׁהִיָּה עַל יְדֵי קְבֻלַּת עֲדוּת בְּפִנֵּי יְנָאֵי הַמְּלָךְ וְלֹא רְצָה לְעַמְד. וְעֵינֵן תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: **[י]** וְלֹא חוֹלְצִין כוֹי. מִפְּנֵי שְׁאֲסוּרָה לְנִשְׂאָ. רִשְׁ"י: **[יא]** שְׁנַאֲמַר שׁוֹם תְּשִׁים עֲלֶיךָ מְלָךְ, שְׁתֵּהֵא אִימְתוֹ עֲלֶיךָ. וְרַבִּי יְהוּדָה, מְצוּה שְׂאֵנִי. גְּמָרָא: **[יב]** וְכֵן כְּתַב הַרְמַב"ם. וְלֹא מְצִינוּ אֶלָּא כָּל שְׂאֵינוּ עוֹלָה לְלִבּוֹם אֵינּוּ עוֹלָה לְחִלְצָה. וְרִשְׁ"י פִּרְשׁ הַטַּעַם דְּאֵינוּ מִיָּבֵם שְׁגִנְאֵי לוֹ לְקוּם עַל שֵׁם אַחֲיוּ:

פרק ב - משנה ג

[יג] לא הִיָּה כּוֹי. וְצָרָךְ שְׁעָה הָיָה מִפְּנֵי שְׁלוֹם הַמְּלָכוֹת כּוֹי. אֲבָל בְּלֹא טַעֲנָה זוֹ אִם רָצָה אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. כֶּסֶף מְשֻׁנָּה:

פרק ב - משנה ד

[יד] וּמוֹצִיא כּוֹי. מִשְׁמַע דְּבֵית דִּין שֶׁל שְׁבָעִים וְאַחַד לְבָדִם אֵין לָהֶם כַּח לַעֲשׂוֹת חֵיל לְהוֹצִיאָם לְמַלְחָמַת הָרְשׁוּת אֲלָא בְּמֵאֲמַר הַמֶּלֶךְ, דְּאִי אֲמַרְתָּ שְׂאִין לְמֶלֶךְ בְּזָה שׁוּם מַעֲלָה אִם כֵּן לְמֵאִי תִנְיִן הָכָא גְבִי מַעֲלוֹתֵיו שֶׁל מֶלֶךְ. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[טו]** אֵין כּוֹי. אֲלָא כְּפִי מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ, אֵינוֹ מַעֲקָם הַדְּרָכִים מִפְּנֵי כְרָמוֹ שֶׁל זֶה אוֹ מִפְּנֵי שְׂדֵה שֶׁל זֶה, אֲלָא הוֹלֵךְ בְּשׂוּהָ. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[טז]** פְּרוּשׁ, וְאוֹתוֹ הַמְּחַצָּה הָיָה בּוֹרֵר הַיָּפָה שֶׁבְּשָׁנֵי הַחֲצִיִּין. וְזֶה לְשׁוֹן הַרְמַבְיִים, וְהוּא נוֹטֵל מְחַצָּה בְּרֵאשׁ. וּבְגִמְרָא עוֹד, דְּאוֹצְרוֹת מְלָכִים כָּלֶם לְמֶלֶךְ. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[יז]** וּבְלֵבָד כּוֹי. דְּהָא קָרָא קְאָמַר וְלֹא יָסוּר לְבָבוֹ. גְּמָרָא: **[יח]** אֲפֵלוֹ אַחַת כּוֹי. דְּמִכְדֵּי בְּעֵלְמָא דְרִשְׁיִן טַעֲמָא דְקָרָא, אִם כֵּן לְכַתּוּב קָרָא וְלֹא יִרְבֶּה לוֹ נְשִׁים וְלִשְׁתּוּק, וְאַנָּא אֲמִינָא מַה טַעַם לֹא יִרְבֶּה, מִשּׁוּם דְּלֹא יָסוּר. לֹא יָסוּר לָמָּה לִי, אֲלָא אֲפֵלוֹ אַחַת וּמְסִירָה. גְּמָרָא: **[יט]** כְּדֵי מְרַכְבְּתוֹ כּוֹי אֲסִפְנִיא. בְּגִמְרָא יְלִיף לְהוּ מְקָרְאֵי. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[כ]** וְכַתְּבַתְּ הָעֶרְוֹת, שֶׁבְּלִשׁוֹן יָוֹן קוֹרִין לְהוֹצָאָה אֲפִסְנִיא: **[כא]** שְׁנֵאָמַר [דְּבָרִים לא] וְעַתָּה כְּתַבּוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה (וְכָל הַתּוֹרָה בְּמִשְׁמַע, דְּאֵין כּוֹתְבִין הַתּוֹרָה פְּרָשִׁיּוֹת פְּרָשִׁיּוֹת. הַרְמַבְיִים). וּבְמֶלֶךְ כְּתִיב [שֵׁם יז] וְכַתְּבַתְּ לוֹ אֶת מְשֻׁנָּה, שְׁתִּים בְּמִשְׁמַע. גְּמָרָא: **[כב]** בְּדִין. [אִם הוּא רְאוּי כְּמְלָכוֹת בֵּית דָּוָד, אִי גַמִּי מְלָכֵי יִשְׂרָאֵל] קִדְּם הַתְּקַנָּה. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ב - משנה ה

[כג] בְּשִׁרְבִיטוֹ. וְלֹא בְּכַתְּרוֹ וְלֹא בְּאַחַד מִכָּל כְּלֵי תִשְׁמִישׁוֹ. הַרְמַבְיִים. וּבְשִׁרְבִיטוֹ כְּדַכְּתִיב [אֲסִתָּר ד] מֵאֲשֶׁר יוֹשִׁיט לוֹ הַמֶּלֶךְ אֶת שִׁרְבִיט הַזֶּהב:

פרק ג - משנה א

א זה בורר לו אחד. והא דכתב הר"ב בריש פרק קמא, דשלשה הדיוטות כופין לדון בפניהם, מירי במסרב ואינו רוצה לדון כלל. ועין תוספות יום טוב: **ב** רש"י. ופרש הרא"ש דרצונו לומר שסובר כד שיהפך בזכותו יותר מבזכות האחר, ומתוך כך צייתי לדיניהו. אבל הדין עצמו חלילה למצא סברא לזכותו אם לא שיראה לו דין גמור. אבל אם היה יכול להטעות את חברו שיקבל את סברתו אף על פי שהוא מספק בה, הוא בכלל מטה משפט. אבל דעת הר"ב מתוך שזה בורר מבין דבריו לאשורו כו' נמצא שלא ישאר שום צד זכות נעלם מעיני הדינים שניהם, והשלישי שומע משא ומתן של שניהם ומכריע ביניהם ויוצא הדין לאמתו. עד כאן:

ג ובגמרא מסקינן דכלי עלמא דעת הדינים בעינן שיבררו מי ישב עמהן אדם הגון, וכי פליגי בדעת בעלי דיניו, רבי מאיר סבר דעת בעלי דיניו נמי בעינן כו': **ד** פוסל דינו. בגמרא, כל כמניה דפסיל דיני. אמר רבי יוחנן בערפאות שבסוריא שנו, שהם הדיוטות שאין יודעין דברי תורה אלא שהרגלו לדון. ורבי מאיר יהיב להו דין יושבי קרנות, ויכול לפסלו. ורבנן סברי כיון שהמחוס רבים עליהם לא כל הימנו לפסלו, ועדיפי מיושבי קרנות. אחרונים: **ה** זה הוא לשון רש"י באוקימתא קמיתא. אבל במסקנא כתב לא אדון לפניו: **ו** ואפלו נשא ונתן ביד. ועין תוספות יום טוב: **ז** וקימא לו כמאן דדאין דינא דגרמי: **ח** ולא דע שכבר פשט המעשה בכל העולם כדברי האחד. ועין תוספות יום טוב: **ט** וחוזר ונוטל כו' במכל שכן מהא דלקמן: **י** נפקא מניה לענין זמן. אי נמי זמנין דליכא לברורי טעותא לא מהמשנה ולא מהסוגיא דעלמא, ואפלו הכי אפשר שאינו דין צדק ויכולים הדינים לפסק דלא כמו שפסק זה הדין, דאטו כלהו דיני נשנו במשנה וסוגיא דעלמא: **יא** שזה מתכוון להזיק הוא כיון דלאו דינא הוא: **יב** דהכא בבבל שבט, לשון שררה, ויש להם רשות [להפקיר, דהפקר בית דין הפקר]. והתם בארץ ישראל מחוקק, שררה מעטת. כדאיתא בגמרא. ועין תוספות יום טוב: **יג** כלומר ודיניו דין. אבל אם טעה, אינו פטור, הואיל ולא נקט רשותא: **יד** רש"י. וקצת קשה לומר כן דמפני שסבור היה שיש לו שתי כתי עדים ואמר כן ואחר כך בקש ולא מצא יפסיד. והרמב"ם מפרש דפלוגתיהו כשהביא שתי כתי עדים שאחר שהעידו כת אחת כדבריו הביא עוד אחרת והעידו גם כן כמו הראשונים, וטען הלה שארבעה העדים פסולים הם, רבי מאיר אומר שומעים לו, ונאמר לזה שהביאם הבא ראיה שהם פשרים, לפי שאתה לא היית מביא עדים אחר עדים אלא שאתה יודע שיש בהן מי שאינו כשר, ואנחנו לא נדע איזהו הראשונים או האחרונים. וחכמים אומרים אין חוששים לזה,

לפי שלא עשה זה אלא לחזק טענותיו ולהודיע כי זה ידוע לרבים:

פרק ג - משנה ב

[טו] וְכֹל שֶׁכֵּן לְהַעֲיִד. עֵינַי פָּרַק וְי' דִּנְדָה מִשְׁנָה ד': **[טז]** רֹעֵי בְקָר. הוּא הַדִּין כֹּל בֵּי תִלְתָּא דְלֹא גְמִירֵי דִינָא פְּסוּלִים. וְלִרְבוּתָא נְקֻט רֹעֵי בְקָר, דְּלֹא שְׂכִיחֵי בִישׁוּב וְלֹא רָאוּ וְלֹא שָׁמְעוּ עֶסְקֵי דִין בֵּין אָדָם לְחֵבְרוֹ, וְאֶפְלוּ לְעֵדוּת נְמִי פְּסָלִינְהוּ רַבְּנָן, דְּקָא חֲזוּ רַבְּנָן דְּקָא מְכֻנְיִי וְשָׂרֵי לְהוּ לְרַעוּת בְּשָׂדוֹת אַחֲרִים. גְּמָרָא: **[יז]** וְכֹן דַּעַת נְמוּקֵי יוֹסֵף דְּלִגְבֵי עֵדוּת נְמִי הוּי גְמַר דִּין כְּשֶׁפְּסָקוּ בֵּית דִּין הַדְּבָר עַל פִּיהוּ. אֲבָל הַרִיבִי"ש וְגֵאוֹנִים סְבִירָא לְהוּ דְלִגְבֵי עֵדוּת הוּי גְמַר דִּין כֹּל שְׁנֵתְקַבֵּל עֵדוּתָן בְּבֵית דִּין. וְעֵינַי תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[יח]** וּבְרִישָׁא נְמִי בְּאֵתָן לְדָ מַחְלֶקֶת, אֲבָל בְּמַחוּל לְדָ אֶפְלוּ רַבֵּי מֵאִיר מוֹדָה. עֵינַי תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[יט]** לֹא דְיוֹקָא. דָּאִם כֹּן פְּשִׁיטָא, דְּהָא בְּלֶאחֲרֵי גְמַר דִּין מִירֵי וּמְחִילָה גְמוּרָה הִיא. אֶלָּא מִירֵי כְּגוֹן דְּאֶמַר לִיהַ תּוֹבַע לְנִתְבַּע הָרִי עָלֵי לְעֵשׂוֹת מִתְבַּיעָה זֹו כְּכֹל מַה שְׂיֵאמְרוּ אַבָּא אוֹ אַבִּידָ הֵן לְפִטוֹר הֵן לְחִיּוּב. שְׂאִין בְּלִשׁוֹן הַזֶּה לִשׁוֹן מְחִילָה. נְמוּקֵי יוֹסֵף:

פרק ג - משנה ג

[כ] הַפְּסוּלִין. פְּסוּלֵי דְרַבְּנָן קָא חֲשִׁיב. וּמִשׁוּם הַכִּי לֹא גְרַסִּינָן וְעַבְדִּים, דְּאִינְהוּ פְּסוּלִים מְדִאֲוִרִיתָא מְקַל וְחֹמֶר. תּוֹסְפוֹת: **[כא]** וְהָא דְתַנְּנָן מְלוּה בְּרַבִּית. מְלוּה הַבָּאָה בְּרַבִּית. גְּמָרָא: **[כב]** וְאָף עַל גַּב דְּעָרַב וְעֵדִים עוֹבְרִים נְמִי בְּלֹא תְשִׁימוּן, לֹא תְשִׁימוּן לְאֶנְשֵׁי, לְמְלוּה וְלוּה מִשְׁמַע לְהוּ. הָרֵא"ש. וְעֵינַי תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[כג]** וְאָף עַל גַּב דְּהִינּוּ מִשְׁחַק בְּקַבָּיָא, תִּנְא תוּלָה בְּדַעַת יוֹנוֹ וְתִנְא תוּלָה בְּדַעַת עֶצְמוֹ. וְצָרִיכֵי כוּ'. בְּגְמָרָא: **[כד]** דְּלֹא זָכָה בְּעַל הַשׁוֹבֵד, דְּמִמִּילָא קָאָתוּ וְרַבּוּ לְהַתֵּם. רִשְׁ"י: **[כה]** וְכֹל שֶׁכֵּן לְדוֹן: **[כו]** בְּרַבִּית קְצוּצָה. וּמִתְנִיתִין בְּאַבְּק רַבִּית. וְעֵינַי תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[כז]** דְּלֹא תַחְמוּד לְאֶנְשֵׁי בְּלֹא דְמִי מִשְׁמַע לְהוּ: **[כח]** וּמִירֵי שְׁהַחֲזִירוּ, דָּאִם לֹא כֹן פְּסוּלִים מְדִאֲוִרִיתָא, אֶלָּא מִשׁוּם דְּלֹא יִדְעֵי לְמֵאן נְהַדְרִי, אִי נְמִי שְׂמָא יַחֲזִירוּ לְקִלְקוּלָם. תּוֹסְפוֹת: **[כט]** וְאֶפְשָׁר לִיהַ לְאֶתְזוּנִי בְּצִנְעָא וּמְבִי נִפְשָׁה בְּפִרְהֶסְיָא. דָּאִי לֹא אֶפְשָׁר לִיהַ, חִיּוּתִיהַ הוּא. גְּמָרָא: **[ל]** אֶמַר רַבִּי יְהוּדָה. אִמְשַׁחַק בְּקַבָּיָא קָאִי. אִי נְמִי אִמְפָּרִיחֵי יוֹנִים לְפָרוּשׁ הָרֵאשׁוֹן: **[לא]** פְּשָׁרִין. וְדוּקָא כְּשֶׁהִמְעוֹת עַל הַדָּף. אֲבָל הַמְשַׁחֲקִים בְּאִמְנָה, אֶפְלוּ הַקְּנוּ, אִסְמִכְתָּא גְמוּרָה הִיא וְאִין קִנְיָן מוֹעִיל בָּהּ. תּוֹסְפוֹת: **[לב]** שְׂבָרֵי עֲצִים.

[רש"י]. וּנְמוּקֵי יוֹסֵף כְּתֹב לְפִי שֶׁהִקְבִּיא מְרַבֶּעַת כְּאָבוֹ פְּסָפֶס קְרוּי כּוֹ:

פרק ג - משנה ד

[לג] הקרובים. בַּגְמָרָא יְלִיף לְהוּ מִקְרָא דְפְסוּלִין בֵּין לְזָכוֹת בֵּין לְחוּבָה, בֵּין בְּדִינֵי נְפֻשׁוֹת בֵּין בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת: **[לד] אָבִיו.** סְפָרִים אַחֲרִים לֹא גָרְסִינן. וְהִטַּעַם שֶׁלֹּא מָנָה אוֹתוֹ בְּמִשְׁנָה, לְפִי שֶׁהוּא מְבַאֵר בְּקָרָא, וְלֹא לְמַדְנֵי אֲסוּר עֲדוּת הַקְּרוּבִים אֲלָא מִמָּה שֶׁהִזְהִיר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִלְּהַעֲיִד הָאֵב עַל הַבֵּן אוֹ הַבִּן עַל הָאֵב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר [דְּבָרִים כד] לֹא יוֹמְתוּ כו'. הַרְמַב"ם: **[לה] בַּגְמָרָא יְלִיף לִיה מִקְרָא:** **[לו] וְהוּא הַדִּין לְכַלְהוּ בְּעַל כְּאִשְׁתּוֹ כו'.** אֲלָא נִקְט גִּיסוֹ דְסָמִיד: **[לז] דוּדוֹ וכו'.** לְאַפּוּקֵי אַחֵי הָאֵם וְקְרוּבֵי הָאִישׁוֹת. עֵינן בְּנְמוּקֵי יוֹסֵף: **[לח] הַרְמַב"ם.** וְכֹתֵב רִש"ל שֶׁכֵּן נִרְאֶה לוֹ דְלֹא כְּפִרוּשׁ רִש"י כו'. וּפְשׁוּט הוּא, דְּהָא בְּכָלֵל דוּדוֹ וּבֵן דוּדוֹ אִף מִן הָאֵם וְאֵינֶם רְאוּיִים לְיִרְשׁוּ. וְכִי תִימָא דְאֲדַרְבָּא וְכָל הָרְאוּי לְיִרְשׁוּ פְרוּשׁ דוּדוֹ וּבֵן דוּדוֹ דְדוֹקָא מִן הָאֵב, אִם כֵּן לֹא לְתַנֵּי דוּדוֹ וּבֵן דוּדוֹ כָּלֵל. וּמִיָּהוּ בְּעַל אַחוּתוֹ רְאוּי לְיִרְשׁ הָאַחוּת וְהִיא רְאוּיָה לְיִרְשׁוּ וּבְעַל כְּאִשְׁתּוֹ. וְכֵן בְּעַל אַחוּת אָבִיו, וְגִיסוֹ, נְמִי הָאֲחִיוֹת רְאוּיוֹת לְיִרְשׁ זֶה אֶת זֶה, וּבְעַל כְּאִשְׁתּוֹ, רְאוּיוֹן בְּרִאשׁוֹן אֶפְלוּ בְתַרֵּי בְעַל לְכָלֵי עֲלָמָא: **[לט] כְּדַתְנֵן בְּרִישׁ פְּרָק ח' דְּבַבְא בְתַרְא, אַחֵי הָאֵם מְנַחִילִין וְלֹא**

פרק ג - משנה ה

[מ] האוהב. סִיּוּמָא דְדַבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה הוּא כו'. וְעֵינן תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: **[מא] וּבַגְמָרָא יְלַפִּינן נְמִי שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁשׁוֹנְאִין זֶה אֶת זֶה, שְׂאִין יוֹשְׁבֵין בְּדִין אֶחָד. וְעֵינן תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב:**

פרק ג - משנה ו

{מב} וּמֵאֵימִין כּוֹי. בְּפָנֵי הַכֹּל. וְעַיִן מֵה שֶׁכְּתַבְתִּי פָּרַק ד' מִשְׁנֵה ה': **{מג}** וְכֵן לְשׁוֹן רִשְׁיִי וְנִמְוִקֵי יוֹסֵף. וְאֶגֶב רֶהֱטָא כְּתַבּוּ כֵן. שֶׁהוּא לְהוּ לְכַתֵּב אֵיזְבֵּל שְׁיַעֲצָה: **{מד}** כָּל כּוֹי. כְּדִי לְחַקֵּר הָעֵדִים לְבַדּוֹ, שֶׁחֻקִּירָה כְּזוֹ עֲדִיפָא. לְבוּשׁ. וּמִסְתַּבְּרָא דְהֵינּוּ חוּץ מִבְּעֵלֵי הַדִּינִין, דְּאֲדַרְבָּה עֲדִיפָא שְׁיֵהִיו שָׁם בְּשַׁעַת הַחֻקִּירָה. וּלְנִשְׁח אַחַר ^[דְּגֵרִס מוֹצִיאִין אוֹתוֹן לְחוּץ], סְבָרָא, דְּחֻקִּירָה נְמִי עֲדִיפָא כְּשֶׁהִיא בְּפָנֵי רַבִּים, אֶלָּא שֶׁהָעֵדִים לְבַד מוֹצִיאִין וְאִין מְשִׁירִין אֶלָּא אֶחָד, מְשׁוּם דְּמִרְמְזֵי רְמוּזֵי: **{מה}** אִישׁ. לְשׁוֹן חֲשִׁיבוֹת, כְּדֵאֲשַׁכְּחוּן בְּאֲבוֹת, אִישׁ סוֹכּוֹ כּוֹי. נִרְאָה לִי: **{מו}** מֵאֲתִים. נִקְט שְׁעוֹר הַמִּסְפִּיק לְאָדָם. שְׁכֵן שְׁנֵינּוּ בְּפִאָה מִי שְׁיֵשׁ לוֹ מֵאֲתִים זֶזוּ לֹא יִטַּל כּוֹי: **{מז}** יוֹסִיפוּ כּוֹי. שְׁנֵים. הָרַמְבַּ"ם פָּרַק ח' מֵהִלְכוֹת סְנֵהֲדָרִין. רְצוֹנוֹ לֹמַר דְּהַכִּי פְּרוּשָׁא דְמִתְנִיתִין, הַדִּינֵים יוֹסִיפוּ, וְכַמָּה, שְׁנֵים. וּמִסִּים הָרַמְבַּ"ם, וְאִם אֶרַע עוֹד כּוֹי יוֹסִיפוּ כּוֹי עַד שְׁבַעִים וְאַחַד. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ג - משנה ז

{מח} אַחַר קִבְּלַת עֵדוֹת. דְּבִשְׁעַת קִבְּלַת עֵדוֹת וְדָאֵי בְּעֵלֵי דִין הָתֵם קִימִי. נִמְוִקֵי יוֹסֵף. וְהַר"ב נִקְט מִלְתָּא דְּפִסְיָקָא, דְּלַפְעָמִים אִין כָּאן עֵדִים כָּלֵל: **{מט}** כְּדִי שְׁיֵהִיו הַדִּינֵים אֶהוּבִים אֶצְל בְּנֵי אָדָם. הָרַמְבַּ"ם: **{נ}** הַגְּדוֹל כּוֹי. לְחַלֵּק לוֹ כְּבוֹד. שְׁכֵן מִדַּת חֲכָמִים שְׁאִינִם מִדְּבָרִים בְּפָנֵי מִי שֶׁהוּא גְּדוֹל מִמֶּנּוּ, כְּדֵאִיתָא בְּאֲבוֹת ^[פ"ה מ"ז]. וּמָה שֶׁכְּתַב הַסְּמ"ע סִימָן י"ט, לֹא נִרְאָה לִי: **{נא}** וְאוֹמֵר כּוֹי. יֵשׁ לֹמַר דָּאֵי מְלֵא תִלְדֵּי רַכִּיל הָוָה אֲמִינָא דְּדוֹקָא כְּשֶׁהוּלְדֵי לְרַגְל וּלְגֵרוֹת מְדוּן הוּא דְּאָסוּר, אֶבֶל לְזָכוֹת אֶת עֲצָמוֹ שְׁלֵא יִשְׁנֵאֵהוּ הֵלָּה לֹא אָסֵר קָרָא, תָּא שְׁמַע הוּלְדֵי כּוֹי שְׁמַע מִנָּה הַמְּגַלָּה סוּד מִקָּרֵי הוּלְדֵי רַכִּיל אֶף עַל פִּי שְׁאִינֵנו עוֹשֶׂה לְגֵרוֹת מְדוּן. וְיֵשׁ סְפָרִים דְּלֹא גָרְסִי אֶלָּא הוּלְדֵי רַכִּיל. וְכֵן מִשְׁמַע בְּגִמְרָא. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ג - משנה ח

{נב} סוֹתֵר. בֵּית דִּינֵנו סוֹתֵרִין אֶת דִּינֵנו וּמְחִיבִין אֶת שְׁכַנְגְּדוֹ. רִשְׁיִי: **{נג}** אָמַר רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל כּוֹי לְאַחַר שְׁלֹשִׁים. בְּגִמְרָא פְּסִיקִין בְּהָא הִלְכָה כְּרַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. וְהַר"ב קָאֵי אַבְבָּא אַחֲרוֹנָה. עַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **{נד}** מוֹסֵב עַל מָה שְׁסִים וּכְשִׁיבִיא כּוֹי: **{נה}** כְּלוֹמַר אֲזוֹר חֲלוּל:

פרק ד - משנה א

[א] הַרְמַבִּי"ם בְּפִרוּשׁוֹ. אֲבָל בְּחִבּוּרוֹ כָּתַב אֵין עֲדֵי מָמוֹן צָרִיכִין דְּרִישָׁה וְחֻקִּירָה. וְכֵן הוּא בְּגִמְרָא: **[ב]** מַה בֵּין כּוֹי. אַף עַל גַּב דְּשׁוּיִן בְּדְרִישָׁה וְחֻקִּירָה מְדַכְתֵּיב מְשַׁפֵּט אֶחָד כּוֹי, לְעֵנָן מְלִי דְתַלְיָא בְּזָכוֹת וְחוּבָה אֵין לְהַשְׁוֹתָם, דְּלֹא שִׁיךְ בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת. תּוֹסְפוֹת: **[ג]** לְזָכוֹת. שְׁנֵאמַר [בְּמַדְבַּר ה] אִם לֹא שָׁכַב אִישׁ אֶתְךָ כּוֹי הִנְקִי, דְּתַחֲלַת הַתְּנַאי לְזָכוֹת. וְכֵן אוֹמְרִים לְכָל הַנְּדוֹן, אִם לֹא עֲבַרְתָּ אֶל תִּירָא. גְּמָרָא: **[ד]** שְׁנֵים כּוֹי. כְּדִילְפִינָן בְּמַתְנִיתִין בְּסוּף פֶּרֶק קָמָא לֹא תִהְיֶה אַחֲרֵי רַבִּים לְרַעַת [בְּמַדְבַּר ה] כּוֹי, וְלִיכָא לְאוּקְמָה בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת, כְּדִאמַר לְקַמֵּן לֹא תִטָּה מְשַׁפֵּט אֶבְלִינְךָ, אֲבָל אֶתְהָ מִטָּה מְשַׁפֵּט שׁוֹר הַנִּסְקָל, וְכָל שֶׁכֵּן שְׁאָר דִּינֵי מְמוֹנוֹת. רְשִׁי"י: **[ה]** לְזָכוֹת כּוֹי. בְּגִמְרָא יִלְפִינָן לִיה מְקָרָא: **[ו]** הַיּוֹשְׁבִין לְפָנֵי הַדִּינִין וְלֹא נִתְמַנּוּ בֵּית דִּין עַל כֶּף. רְשִׁי"י: **[ז]** אֵין יָכוֹל כּוֹי. סְבָרָא הִיא, דְּבַעֲיָנָן וְהַצִּילוּ. וּבְגִמְרָא מוֹקִים לָהּ בְּשַׁעַת מְשָׂא וּמַתָּן הוּא דְלֹא יַחֲזֹר, דְּמַתּוּךְ שְׁאֵתְהָ אוֹמַר לוֹ שְׁלֹא לְחֲזֹר הוּא מְחֲזֵר אַחֲרֵי רְאִיּוֹת לְהַעֲמִיד דְּבָרֵינוּ וְשָׁמָּא יִמְצָא רְאִיּוֹת נְכוֹנוֹת. אֲבָל בְּשַׁעַת גְּמַר דִּין שְׁכָבֵר חֲזֹר עַל כָּל צְדָדִין וְנִרְאָה לוֹ שְׁאֵין דְּבָרֵינוּ נְכוֹנִים, חוּזֵר וּמְלַמֵּד חוּבָה. רְשִׁי"י: **[ח]** בֵּיוֹם. וְתַחֲלַת דִּין בְּלִילָה אֶפְלוּ בְּדִיעְבַּד אֵינוּ דִּין. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[ט]** בְּלִילָה. אִם רָצוּ. רְשִׁי"י: **[י]** פֶּרֶשׁ רְשִׁי"י, מְשַׁפֵּט נְחָלוֹת, דְּהֵינּוּ דִינֵי מְמוֹנוֹת, בֵּיוֹם: **[יא]** דְּכַתֵּיב וְשִׁפְטוֹ, וְעַקֵּר מְשַׁפֵּט הֵינּוּ גְמַר דִּין. רְשִׁי"י. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[יב]** הִכִּי קָאָמַר, שְׁאִם יִרְאוּהוּ בְּעָרֵב שַׁבַּת לְחוּבָה בְּעוֹ לְמַעְבַּד הִלְנָה וְנִמְצָא גְמַר דִּינּוּ בְּשַׁבַּת, וַיִּצְטָרְכוּ לְהַשְׁהוֹתוֹ מְלַהֲמִיתוֹ עַד אַחַר שַׁבַּת, דְּבּוּ בֵּיוֹם אֵי אֶפְשָׁר וְכוּי. וְהַשְׁהִיָּה מְלַהֲמִיתוֹ אַחַר שְׁנַגְמַר דִּינּוּ הוּא עֲנוּי הַדִּין. גְּמָרָא. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[יג]** וְדָאֵי לְגוּפִיָּה אֶצְטְרִיךְ, אֵי לְחֵלֶק אֵי לְלָאוּ, אֶלָּא מוֹשְׁבוֹת קֶשֶׁה לִיָּה, דְּמַכְדִּי חוּבַת הַגּוּף הוּא כּוֹי. אֶלָּא מַה לְהֵלֵן מֵאֵי מוֹשְׁבוֹת בֵּית דִּין, אַף מוֹשְׁבוֹת הָאָמוֹר כָּאֵן בֵּית גְּמָרָא: דִּין.

פרק ד - משנה ב

[יד] הַטְּמְאוֹת כּוֹי'. אִם בָּא אָדָם לְשָׂאֵל עַל דְּבַר טְהוֹרוֹת, מִתְחִילִין מִן הַגְּדוֹל, שׁוֹאֲלִין וְתַחֲלָה לְגָדוֹל שֶׁבַדְיָנִין מָה הוּא אוֹמֵר בְּדַבָּר. רִשְׁיִי. וַיֵּשׁ לְתַמְחָה אֲמַאי לֹא תִנִּי נְמִי הָאֶסּוּר וְהַמֵּתֵר, דְּמִסְתַּמָּא נְמִי דִּינָא הֲכִי. וְכֹן בְּבְרִיתָא בְּגַמְרָא וּבְרַמְבַּ"ם לִיתָא. אַךְ הַרְמַבַּ"ם לְעַנְיָן הוֹלְכִין אַחַר הָרֵב חָשִׁיב לְהוֹ נְמִי: **[טו]** מַה שָּׂאִין כֹּן כְּשִׂאוֹמְרִים הַקְּטָנִים תַּחֲלָה, אֵינָם נוֹטִים מִדְּבַרֵי הַמִּפְלָא שִׂאוֹמֵר לְאַחֲרֵיהֶם, אֲלֵא שְׁעוּמְדִים בְּדַבְרֵיהֶם. וְכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּאֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ דְּקָרָא בְּדִינֵי נְפִשׁוֹת הוּא דְּכַתִּיב. וְעִינֵן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[טז]** דְּכַתִּיב שׁוֹם תַּשִּׁים עָלֶיךָ מִלֶּךְ מְקָרֵב אַחִיד, כָּל מְשִׁימוֹת שֶׁאַתָּה מְשִׁים עָלֶיךָ לֹא יְהוּ אֲלֵא מְקָרֵב אַחִיד. וְכִיּוֹן דְּאִמּוּ מִיִּשְׂרָאֵל מְקָרֵב אַחִיד קָרִינָא בֵּיהּ. הַרְיִיף. וְכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת, דְּכָל שְׂכֹן כְּשִׂאֲבִיו מִיִּשְׂרָאֵל: **[יז]** הִינוּ חוּץ מִירוּשָׁלַיִם. כְּמוֹ שֶׁאִתָּא פְּרָק ד' דְּקִדּוּשֵׁין מְשַׁנָּה ה': **[יח]** הַמְּשִׂיאִין כּוֹי'. הַמִּיחְסִים וְרֵאוּיִים לְהַשִּׂיא בְּנוֹתֵיהֶם לְכַהֲנִים. רִשְׁיִי.

פרק ד - משנה ג

[יט] סְנֵהֲדָרִין. אֶף שֶׁל עֲשָׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. רִשְׁיִי: **[כ]** לְפִי שְׂאָם הָיוּ יוֹשְׁבֵין בְּשׁוּרָה אֵין פְּנֵי הָרֵאשׁוֹנִים רוֹאִים זֶה אֶת זֶה. רִשְׁיִי: **[כא]** שְׁבִית הַמְּקַדָּשׁ בְּאֶמְצַע שֶׁל עוֹלָם. רִשְׁיִי. וְשֶׁרָרַךְ הוּא הַטְּבוּר. וְכִמּוֹ שֶׁהַטְּבוּר אֵינוֹ מְמַשׁ בְּאֶמְצַע כֹּן גַּם בֵּית הַמְּקַדָּשׁ אֵינוֹ מְמַשׁ בְּאֶמְצַע, אֲבָל עַל צַד הַקְּרוּב הוּא: **[כב]** הַמְּזַפִּין כּוֹי'. פְּלוּנֵי חֵיב וּמִן הַטַּעַם הַזֶּה, וּפְלוּנֵי זָפָה וּמִן הַטַּעַם הַזֶּה. רִשְׁיִי. וְטַעֲמָא, כְּדִי שְׂאָם יֵאמְרוּ שְׁנִים טַעַם אֶחָד מְשַׁנֵּי מְקַרְאוֹת לֹא יִמְנוּ אֲלֵא אֶחָד (כְּדִלְפִינוּ לִיה מְקַרָא). אֵי נְמִי נִפְקָא מִנָּה לְמַחֲיָבִין, דְּאֵי לְמַחֲר יַחֲזֵר מְטַעֲמוּ וְיַחֲיָבוּ מְטַעַם אַחַר, לְבַעֵי עוֹד הַלְּנֵת דִּין. גְּמָרָא: **[כג]** הַרְמַבַּ"ם. וְתַמְחָנֵי דְשִׁפִּיר קְאָמֵר רַבִּי יְהוּדָה. וְרִשְׁיִי פִרֵשׁ בְּדִתְנָא קַמָּא שְׁשִׁנְיָהֶם כּוֹתְבִין דְּבַרֵי הַמְּזַפִּין וְגַם דְּבַרֵי הַמְּחִיבִין. וְרַבִּי יְהוּדָה חֵישׁ שְׂמָא מֵרַב הַטָּרַח יִטְעוּ:

פרק ד - משנה ד

[כד] כְּלוּמֵר לַעֲשׂוֹת שְׁתֵּים שֶׁל עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה. וּמְסִים רִשְׁיִי וְלֹא לַעֲשׂוֹת שׁוּרוֹת קְטָנוֹת, וְלֹא שְׁתֵּים שֶׁל עֲשָׂרִים וּשְׁלֹשָׁה וְאַחַת שֶׁל שְׁנֵי תַלְמִידִים, הַלְּכָךְ עֲבָדֵי שְׁלֹשׁ שׁוּרוֹת: **[כה]** לְפָנֵיהֶם. אֶף הֵן כְּעַגְלָה. אֲלֵא שֶׁהַגְּדוֹלִים יוֹשְׁבִין עַל הַסְּפָסְלִים וְהַתַּלְמִידִים עַל הַקְּרָקַע. רִשְׁיִי: **[כו]** וְכֹן אוֹתוֹ שְׁנִסְמָךְ מִן הָרֵאשׁוֹנִים לֹא הָיָה יוֹשֵׁב בְּמִקּוּמוֹ שֶׁל רֵאשׁוֹן, אֲלֵא כְּלָן בְּסוּף הַשׁוּרוֹת,

וְכָל בְּנֵי הַשּׁוּרָה נִמְשָׁכִין אִישׁ אִישׁ לְמַעַלָּה מִמְקוֹמוֹ וּמִמְלָאִין זֶה מִקוֹמוֹ שֶׁל
זֶה. מִפְּנֵי שֶׁהַקָּטָן כּוֹי. רִשְׁיִי:
רִשְׁיִי:

פרק ד - משנה ה

[כז] וּמֵאִימִין כּוֹי. אַחֲרֵי שֶׁאָמְרוּ הָעֵדִים רָאִינוּ זֶה אוֹ פְּלוֹנִי שֶׁעָבַר עֲבָרָה
פְּלוֹנִית, אָמְרוּ לָהֶם מִפְּרִים אַתֶּם אוֹתוֹ הִתְרִיתֶם בּוֹ, וְאָמְרוּ הָעֵדִים הִיָּתָה
לוֹ הַתְּרָאָה וּמִפְּרִין אָנוּ אוֹתוֹ. הֶרְמַבִּיִם. וְכֵן נִמְי בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת כְּדַמוּכַח
לְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה וְי פָּרַק גִּי. וְעַיִן תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: **[כח]** מֵאֵמֶד. לָאוּ דְבְּדִינֵי
מְמוֹנוֹת אֲמָדִינּוּ, דְּהָא תְּנָא בְּמִשְׁנָה וְי פָּרַק גִּי אִם אָמַר הוּא כּוֹי לֹא אָמַר
כְּלוּם. אֶלָּא אָף עַל גַּב דְּפִסְלֵי בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת אֲמָרִינּוּ לְהוּ בְּדִינֵי נִפְשׁוֹת.
גְּמָרָא: **[כט]** מִפִּי עַד. כְּלוּמַר שֶׁמַּעֲנוּ עַד מַעֲיַד בְּבֵית דִּין אַחֵר: **[ל]** מִפִּי אָדָם
נֶאֱמַן שְׁמַעֲנוּ. כְּלוּמַר מִפִּי אָדָם יְדוּעַ. מַה שֶּׁאִין כֹּן מִשְׁמוּעָה דְּהִינּוּ שְׁמַעֲנוּ
אוֹמְרִים וְלֹא יְדַעְנוּ מִי הוּא אוֹמֵר, שְׂזָה אִינּוּ מְבָרַר כָּלֵל. וּבְגָמְרָא לֹא
גָרְסִינּוּ שְׁמַעֲנוּ. וַיֵּשׁ לוּמַר דְּמִפִּי עַד וּמִפִּי אָדָם פְּרוּשׁ דְּמִשְׁמוּעָה הוּא: **[לא]**
דְּבַר אַחֵר כּוֹי. אִין זֶה מִן הָאִיּוֹם, אֶלָּא דְּמִתְנִיתִין מִפְּרִשׁ לְקָרָא: **[לב]** לְפִיכֹד
כּוֹי. כָּל זֶה אוֹמֵר לָהֶם. רִשְׁיִי: **[לג]** וּמִפְּנֵי כּוֹי. הֶרְמַבִּיִם לֹא הֶעֱתִיקוּ: **[לד]**
וּלְהַגִּיד. לְדוֹרוֹת הַבָּאִים. רִשְׁיִי: **[לה]** בְּחוֹתֶם. הִינּוּ אוֹתוֹ בְּרָזָל שֶׁהַצּוּרָה
חִקוּקָה בּוֹ. רִשְׁיִי: **[לו]** אָדָם הָרֵאשׁוֹן. חוֹתְמוֹ שֶׁל אָדָם הָרֵאשׁוֹן הוּא צוּרַת
מִין הָאָדָם אֲשֶׁר בֵּה הָאָדָם אָדָם, בּוֹ יִשְׁתַּתְּפוּ כָּל הָאָדָם. וְאָף עַל פִּי שֶׁהַכֹּל
מְקַבְּלִים אוֹתָהּ צוּרָה, יִשְׁתַּנּוּ אִישִׁיהֶם בְּמֵאוֹרְעוֹת רַבִּים כְּמוֹ שֶׁהוּא מְצוּי
וְנִרְאָה. הֶרְמַבִּיִם: **[לז]** בְּשִׁבְלֵי כּוֹי. כְּלוּמַר חֲשׁוּב אֲנִי כְּעוֹלָם מְלֵא, לֹא
אֲטַרְד אֶת עַצְמִי מִן הָעוֹלָם בְּעֲבָרָה אַחַת, וַיִּמְשֹׁד מִמֶּנָּה. רִשְׁיִי: **[לח]** כְּלוּמַר
אָף עַל פִּי שֶׁאָנוּ יוֹדְעִין הָאֲמֵת, יָב אָדָם נוֹקֵף עָלָיו שְׂמָא לֹא כּוֹן אֶל הָאֲמֵת,
וַיֵּשׁ לוֹ לְדַאֵג עַל כָּל הָאִיּוֹמִים הַלְלוּ:

ה

פרק

פרק ה - משנה א

א היו בודקין. לאו בפעם אחת וזה בפני זה: **ב** חקירות. נקט חדא מתרתי דקרא. אף על גב דבריש פרק דלעיל נקט תרתי, הכא סגי ליה בחדא. ונקט חקירה אף על גב דכתוב אחר דרישה, לפי שהחקירה הוא מורה יותר על העמידה על אמתת הענין מדרישה, כמה דאת אמר [איוב כה] ולכל תכלית הוא חוקר: **ג** בעיר הנדחת: **ד** דושאלת לא משמע חקירה אלא עד דאיכא היטב בהדיה. אבל ודרשת בלא היטב משמע דרישה מעליא. רש"י: **ה** ביחיד העובד עבודה זרה: **ו** בעדים זוממין. ומסקינן בגמרא דכלהו ילפינן מהדדי לתן את האמור של זה בזה. ועין תוספות יום טוב: **ז** אף על פי שאמרו בכך וכך בחדש, אף על פי כן שואלין להם באיזה יום בשבת היה, לפי שכל השבע הללו באות להביאן לידי הזמה, ואין מעלין על לבן חשבון של חדש אם היו אלו עמהן אותו יום במקום אחר, וכששואלין אותן באיזה יום והם אומרים ביום פלוני, נזכרים עדי הזמה להזמם. רש"י: **ח** מקום. שזו היא המועלת להביא את כל החקירות להזמה, דבלאו הכי לא מתזמי. רש"י: **ט** רבי יוסי כו'. בגמרא מוכח דרבי יוסי לא פליג אלא כשמתוד עדותן נכר שאותו היום שמעידין עליו בכמה בחדש ובאיזה חדש ושנה ושבע, דאי לאו הכי אי אתה יכול להזמם. ועין תוספות יום טוב: **י** העובד כו'. אם מעידין בכך, שואלין את מי עבד. רש"י. ועין תוספות יום טוב:

פרק ה - משנה ב

יא בפני הלל רבו. ורבנו הקדוש כתב אותו בשעת חבורו כמו שקבל אותו. הרמב"ם: **יב** דרחמנא אמר [נדברים יט] ודרשו השפטים היטב והנה עד שקר העד וגו' ועשיתם לו כאשר זמם לעשות וגו', עדות שאתה יכול לקיים בה תורת הזמה הוי עדות, ואי לא לא. רש"י: **יג** ואפלו שנים. ובגמרא, מאי אפלו, פשיטא דכיון דאחד אומר איני יודע השני לא מעלה בידיעתו. ומסיק דהכי קאמר, אפלו בחקירות שנים אומרים דענו ואחד אומר איני יודע עדותן קימת, פרוש אם יש שלשה עדים. ועד שיזומו כלן יש לפרש דהינו כשכינו עדותן. תוספות. ועין תוספות יום טוב: **יד** שמכחישין. בין שהם שנים, או שלשה והשלישי מכחיש. דהכחשה עדיפא מאיני יודע. וכו' כתב הרמב"ם:

פרק ה - משנה ג

[טו] אָחַד אֹמֵר כּוֹי. בְּרַבִּיעֵי בַשָּׁבַת בְּשָׁנִים לַחֲדָשׁ, וְהַשְּׁנִי אֹמֵר בְּרַבִּיעֵי בַשָּׁבַת בְּשִׁלְשָׁה לַחֲדָשׁ: **[טז]** בְּעֵבֶר כּוֹי. וְהוּא הַדִּין דְּהוּה מְצִי לְמִימַר זֶה יָדַע בְּחֶסְרוֹנוֹ דְּחֲדָשׁ שְׁעֵבֶר חֶסֶר הָיָה. תּוֹסְפוֹת. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[יז]** בְּטִלָּה. דְּבַתְרֵי עֵבֶר לֹא טָעוּ אֲנָשִׁי. גְּמָרָא. וְהוּה מְצִי לְמִימַר אָחַד אֹמֵר בְּבִי וְאָחַד בְּדִי, אֶלָּא דְמַתְחִיל בְּמֵאֵי דְסִיָּים: **[יח]** קִיָּמַת. דְּאָדָם טוֹעָה שְׁתֵּי שָׁעוֹת חֶסֶר מִשָּׁהוּ, דְּכִי נִמְי אֶמְרַת זֶה שְׁאֵמַר שְׁתֵּים בְּתַחֲלַת שְׁתֵּים וְזֶה שְׁאֵמַר שְׁלֹשׁ בְּסוֹף שְׁלֹשׁ כָּל רְגַעִים שְׁבִינְתִּים שְׁאַרְעַה הַמַּעֲשֶׂה בְּהוּ יֵשׁ לְאֵלוֹ לְטָעוֹת וְלוֹמַר כְּמוֹ שְׁאֵמְרוּ. עַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[יט]** בְּטִלָּה. וְאִם תֵּאמַר וְנִשְׁאַלְמֵם דְּלָמָּא הָאִי דְקָאֵמַר שְׁלֹשׁ סוֹף שְׁלֹשׁ, (אִי נִמְי) הָאִי דְקָאֵמַר חֲמִשׁ תַּחֲלַת חֲמִשׁ. וְיֵשׁ לוֹמַר דְּלְבַטֵּל עֵדוּת בְּדַקִּינָן לְהוּ מְשׁוּם דְּכַתִּיב וְהִצִּילוּ הָעֵדָה, וְלֹא לְקִיָּים עֵדוּתָן. תּוֹסְפוֹת: **[כ]** שְׁבַחְמֵשׁ כּוֹי. וְאִין לְהַקְשׁוֹת דְּבִמְשָׁנָה ד' פֶּרֶק קָמָא דְפִסְחִים גְּזַר רַבִּי יְהוּדָה מְשׁוּם יוֹם הַמַּעֲנָן דְּטָעִי עַל הַשְּׁבִיעִית לוֹמַר חֲמִישִׁית וּפְסֵק הָר"ב כֹּן הִלְכָה. דְּהַתָּם לְחַמְרָא וְהַכָּא לְחַמְרָא, דְּלֹא גְזַרִינָן וְלֹא קָטְלִינָן מְסַפְקָא:

פרק ה - משנה ד

[כא] וְאִף עַל גַּב דְּקָרָא מְסִיָּים לְמוֹת כּוֹי, מְפָרֵשׁ בְּגְמָרָא דְּבַעַד לִיכָּא לְמִימַר הַכִּי מְשׁוּם דְּמַחְזִי כְּנוֹגַע בְּעֵדוּתוֹ, פֶּרֶשׁ רַשִׁי שְׁמַתְחַרְט בּוֹ וְדוֹאֵג שְׁמָא יְגַמַר הַדִּין לְחוּבָה וְיָבִיא זֶה עֵדִים לְהַזְמִין. וּמַהֲדַר לֹא מְצִי הַדְרִי בְּהוּ לְאַחַר כְּדִי דְבוּר, דְּכִינּוֹן שְׁהַגִּיד כּוֹי: **[כב]** גְּמָרָא. כְּדִי שְׁלֹא תְהֵא עֲלִיתוּ יְרִידָה לוֹ. פֶּרֶשׁ רַשִׁי שְׁאִם יוֹרִידוּהוּ הַיּוֹם לְעַיִן כָּל בּוֹשָׁה הוּא לוֹ: **[כג]** גְּמָרָא. וְנִרְאָה וְדָאִי דְאִינוּ נִמְנָה עִמָּהוּן, שְׁאִם כֹּן יְהִיָּה בֵּית דִּין זּוֹגוֹת. אֶלָּא זּוֹכָה לְהִיּוֹת בְּמוֹשָׁב בֵּית דִּין וְעַל הַסְּפָסֵל כְּמוֹתָם. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ה - משנה ה

[כד] מְזַדְּוֹגִים. בְּיּוֹם רֵאשׁוֹן לְאַחַר שְׁהַעֲבִירוּהוּ (הו) לְדוֹן מְמָקוֹם הַיְשִׁיבָה, מְזַדְּוֹגִים בְּבִתְיָהוּן אוֹ בְּשׁוּק וְנוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין בְּדַבְּרֵי. רַשִׁי: **[כה]** הַלִּילָה. אִישׁ אִישׁ לְעַצְמוֹ. רַשִׁי. אוֹ עִם זּוֹג שְׁלוֹ. הָרַמְבַּ"ם: **[כו]** הַמְּזַכָּה. אֶתְמוּל, אֹמֵר אֲנִי הוּא הַמְּזַכָּה אֶתְמוּל וְעַדִּין מְזַכָּה אֲנִי, עַל כְּרַחוּ שְׁאִינוּ יְכוּל לְחַזֵּר בּוֹ. וְהַמְּחִיב אֹמֵר אִם לֹא מְצָא הַלִּילָה זְכוּת, אֲנִי הַמְּחִיב וְהַמְּחִיב אֲנִי בְּמָקוֹמִי. רַשִׁי: **[כז]** אִינוּ יְכוּל כּוֹי. בְּהַשְׁכָּמָה שְׁנוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין בְּדַבְּרֵי. אֲבָל בְּשַׁעַת גְּמַר דִּין יְכוּל לְחַזֵּר: **[כח]** טָעוּ כּוֹי. וְלֹא יָדוּעַ מִי הֵם שְׁחִיבּוֹ אוֹ זְכוּ

מטעם אחד, שאין נחשבין אלא כאחד. הרמב"ם: **{כט}** והא דמשמע דמתניתין רבותא קא משמע לן בהא כדקתני ואפלו כו' ואחד אומר איני יודע. יש לומר דלפי שאף אם אמר חב לא מחיבין פיון שאין הרב היה אלא באחד, ואם כן נחשבהו כאלו היה מן המזכין שמטין לזכות על פי אחד, קא משמע לן דלא: **{ל}** דהווי להו שלשים ושבעה מחיבים. רש"י. ועין תוספות יום טוב: **{לא}** עד שיראה כו'. לא ראו מאי, פוטרין אותו. ופריד וּלְפִטְרִיהָ מַעֲקָרָא מִשְׁהוֹסִיפוּ עַד שְׁבַעִים וְאֶחָד וְנִחְלְקוּ, לְמַה מְאַחְרִין הַדָּבָר לְדוֹן אֱלוֹ כְּנֶגֶד אֱלוֹ, מִי אֵית לֶן לְאַהֲדוּרֵי בֵּתֵר חוּבָה. וּמִשְׁנֵי כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵצְאוּ מִבֵּית דִּין מְעַרְבְּבִין. גְּנָאֵי לְבֵית דִּין שֶׁיֵּצְאוּ בְּמַחְלָקַת וְאִין יוֹדְעִין לְגַמֵּר אֶת הַדִּין. גְּמָרָא וְרִשְׁיִי. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ו

פרק

פרק ו - משנה א

{א} נגמר. לחובה. ואידי דסקילה רישא דכלהו ארבע מיתות היא, מפרש מלי דידה ברישא. רש"י: **{ב}** כמו ששה מילין, כמו שהיה בין בית דין של משה רבנו עליו השלום שהיה לפני פתח אהל מועד ובין מחנה ישראל. הרמב"ם. ועין תוספות יום טוב: **{ג}** רחוק כו'. מתרחק מזה שהסודרין בידו מלא עיניו, ובלבד שיוכל לראותו אם יניף בסודרין. רש"י: **{ד}** ומעמידו. עד שיחקרו בית דין אם יהא טעם בדבריו של זה. רש"י. ועין תוספות יום טוב: **{ה}** ארבע וחמש. הרמב"ם כתב אפלו כמה פעמים. ובריש פרק י"ח דשבת כתב גם כן הר"ב דלאו דוקא: **{ו}** ממש. קצת ראיה הדומה לזכות. רש"י: **{ז}** הכי אמר אביי בגמרא. ולישנא דרבי יוסי דריש פרק ה' נסיב. אבל ודאי כשמזכיר ביום פלוני מזכירו בסגנון שיהא נפר מתוכו בכמה בחדש, באיזה חדש, שנה ושבו. ואף רבנו מודו דסגי בהכי, דלא שיף טעמא דכדי שתטרף כו'. ועין תוספות יום טוב:

פרק ו - משנה ב

[ח] לשון הכתוב כאשר זמם לעשות, והכי פרושו, שעדיו הם שזממו להעיד עליו. ועין תוספות יום טוב:

פרק ו - משנה ג

[ט] מפשיטין. לפי שהוא ממהר למות. הרמב"ם: **[י]** מלפניו. פרש רש"י ערותו: **[יא]** הוא לשון הבריתא ופרוש רש"י שעליה: **[יב]** ואין האשה כו'. טעמא דלא עבדינן לה תרתי, להמיתה וליסרה בבזיון כזה, דכתיב ויקרא **[ט]** ואהבת לרעך כמוך, ברר לו מיתה יפה ולא תבזהו. ועין תוספות יום טוב:

פרק ו - משנה ד

[יג] שתי קומות. תנא וקומה שלו, הרי כאן שלש. גמרא. ועין תוספות יום טוב: **[יד]** דוחפו כו'. בגמרא יליף להו מקרא. ועין תוספות יום טוב: **[טו]** על לבו. לשון הרמב"ם, דוחפו על מתניו מאחוריו והוא נהפך ונופל על לבו לארץ: **[טז]** פרש בערוך, אפוי בקידה: **[יז]** ונותנה. נתינה זו לאו דוקא, דסקילה משמע על ידי השלכה. ועין תוספות יום טוב: **[יח]** בראשנה. לפי שאותו הדבר אצלם אמת שהשיגוהו בחושיהם, והוא אצלנו ספור דברים, שאין אנו יודעים אלא מה ששמענו מהם, ולפיכך צנה השם יתברך שיהיו העדים ממנים על הענין. וזהו ענין נראה. הרמב"ם: **[יט]** כל הנסקליו. ואין האשה כו'. בגמרא פליגי בדרשא דקראי. ועין תוספות יום טוב: **[כ]** שעה הצרכה לכך. שהיו בנות ישראל פרוצות בכשפים, ועשה סיג לשעה ותלאן לפרסומא למלתא. ודן את כלן ביום אחד מפני קרוביהן, שלא יתקשרו להצילן. רש"י: **[כא]** מקבור תקברנו יתרא נפקא לן. רש"י: **[כב]** כלומר שמחסר קציצה. ועין תוספות יום טוב: **[כג]** מתחיל. שמזכירין שזה ברכו. רש"י. ולפיכך אמרו בגמרא שמשהין אותו עד סמוך לשקיעת החמה וגומרין את דינו וממיתין אותו, ואחר כך תולין אותו, אחד קושר ואחד מתיר כו'.

פרק ו - משנה ה

[כד] כְּבִיכּוֹל. נֹאמֵר בְּהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּאֲדָם שֶׁיְכוּל לְהֵאמֵר בּוֹ כּוֹ. רִשְׁיִי. וְנִמְצָא כִּיב מְשֻׁמְשִׁים בְּיַחַד בְּתַחֲלַת הַתְּבָה [וְשִׁעָה א] וְאֲשִׁיבָה שְׁפִטִיךְ כְּבָרָאשְׁנָה וְיַעֲצִיךְ כְּבַתְּחִלָּה. תִּשְׁבִּי. וְעֵינַי תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[כה]** וּמִדְּכַתִּיב קָלֶלֶת מִפִּיק לִיָּה רַבִּי מְאִיר, וְכִמְאֵן דְּאִמֵּר קִיל לִית. וּפְרִיךְ הָאֵי כְּבִד עָלֵי כּוֹי מְבַעֵי לִיָּה, כְּלוּמַר וּלְמֵאֵי מְכֻנָּה וְאוּמֵר אֵינִי קַל. וּמְסִיק אֶלָּא כְּמוֹ דְּאִמֵּר קִיל לִי עֲלֵמָא. פִּרְשׁ רִשְׁיִי אֲנִי מְכֻנָּה וְאֵינִי רוּצָה לְהִזְכִּיר כְּבִדוֹת בְּעֲצָמֵי. גְּמָרָא: **[כו]** עוֹבֵר. מִרְבוּיָא דְּתַקְבָּרְנוּ. גְּמָרָא: **[כז]** בְּגִמְרָא מוֹכְחֵי לִיָּה מְקָרָא:

פרק ו - משנה ו

[כח] רִשְׁיִי. וְרִצּוֹנוֹ לומר בְּזִיוֹן הָעֶכוּל. וְעֵינַי תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[כט]** פְּרוּשׁ הָרֵאשׁוֹן הוּא פְּרוּשׁ רִשְׁיִי בְּמִשְׁנָה. וּפְרוּשׁ הַשֵּׁנִי הוּא מְהַרְמְבִּים לְפִי הַמְּסַקְנָא, שֶׁהַכְּפָרָה נִגְמָרֶת בְּצַעֲרָא דְּחַבּוּט הַקְּבֵר פּוּרְתָא. וּבֵין לְהַסְלֵקָא דְּעֵתָא וּבֵין לְהַמְּסַקְנָא אֲבָלוֹת הַלְקוּט יֵשׁ לוֹ. אֶלָּא דְּלְהַסְלֵקָא דְּעֵתָא עַד שְׁעַת הַלְקוּט שֶׁהוּא בְּתֵר הָעֶכוּל אֵין מְתַאבְּלִין כְּדִי שְׁתֵּהֵא בְּזִיוֹן כְּפָרָה (וְהַרְמְבִּים מְפָרֵשׁ שְׂאִין רְאוּי לְהַתְּאָבֵל עֲלֵיהוֹן כְּשֶׁעֲדִין לֹא נִתְּכַפְּרוּ), וְאֵין כְּאֵן דְּחוּי כָּלֶל שׁוּם אֲבָלוֹת. וְלְהַמְּסַקְנָא טַעַם דְּשְׁתֵּהֵא בְּזִיוֹן (אוֹ שְׂאִין רְאוּי כּוֹ) אֵין מְסַפִּיק אֶלָּא עַד הַתְּחִלַּת הָעֶכוּל דְּכִיּוֹן שְׂאֵז נִגְמָרָה כְּפָרְתוֹן רְאוּי לְהַתְּאָבֵל עֲלֵיהוֹן, וְהַצָּרִף לְטַעַם דְּהוֹאִיל וְאֲדָחִי. וּלְפִי זֶה מָה שֶׁכְּתִב הַרְ"ב וְכֵן הַרְמְבִּים עַד שְׁתֵּתְעַכֵּל לְאוֹ דְּוָקָא הוּא, אֶלָּא כְּלוּמַר עַד שְׁתֵּתְחִיל לְהַתְּעַכֵּל. וְעֵינַי תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[ל]** אוֹנְנִין. דְּאֵין זֶה כְּבוֹד לְהַרוּג וְאֵין כְּפָרְתוֹ נִמְנַעַת בְּכָד, שְׂאֵין אֲנִינּוֹת אֶלָּא בִּלְב. רִשְׁיִי. וְעֵינַי תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ז - משנה א

א משנה ד' פרק ט'. והא דלא נקט המשנה דלעיל מההיא דשנים מחיבי מיתות בית דין שנתערבו נדונין בקלה. ויש לומר דרבנותא דחמירא עדיפא. ועוד יש לומר דניחא למנקט נפקותא באדם אחד: **ב** חנק. אף על גב דלא כתיב בהדיא, ארבע מיתות גמירי לה. וכל מיתה האמורה בתורה בסתם אי אתה רשאי להחמיר עליה, אלא להקל עליה. ולרבי שמעון כו', מה מיתה בידי שמים אין בה רשם אף כו'. ואימא שרפה, מדבת כהן בשרפה מכלל כו'. גמרא:

פרק ז - משנה ב

ג ארכבותיו. לשון וארכבתה דא לדא נקשון [דנא אל ה], והוא הפרק האמצעי שבין הרגל והירד: **ד** לשון רש"י. מפני שהרפה אינה חונקת לפתח פיו והקשה מחבלת את גרונו ומנולתו, ולפיכך קשה מבפנים. והרמב"ם כתב כדי שלא יצטער בשרו בלבד (מלשון לבדיו) הקשה בשעת חנקו: **ה** זה כו'. הינו שני עדיו. הרמב"ם: **ו** ואף. לישנא בעלמא הוא, כלומר אם יחנקוהו אף הוא ימות בידם ואין זו שרפה. רש"י: **ז** בצבת. תרגום ומלקחיה, וצבתהא:

פרק ז - משנה ג

ח הכי תניא, אמר להן רבי יהודה לרבנן אף אני יודע שמיתה מנולת היא, אבל מה אעשה שהרי אמרה תורה כו'. ונמצינו למדין דרבי יהודה לא יקרא נוול למיתה שאמרו רבנן כו'. ועין תוספות יום טוב: **ט** נקימה זו איני יודע מה היא, כשהוא אומר [ניקרא כו] והבאתי עליכם חרב נקמת נקם ברית הוי אומר נקימה זו סוף:

פרק ז - משנה ד

י וּנְשָׂאָרוּ מִקְצֵת שְׁלֹא נִכְתָּב בְּהֶן דְּמִיּוּ כּוּי, וְהִם הִבָּא עַל הִבְהֵמָה וְהֵאשָׁה הַמְּבִיאָה כּוּי, וְיִלְפִינּוּ לְהוּ בְּגִמְרָא. וְעֵינֵי תוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **יא** הַזְכוּר. נִקְבַּ הַמְּשֻׁכָּב מִקְרֵי זְכוּר. רְשׁוּי. וְכִתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּהָא דְלֹא קִתְּנִי וְהִבִּיא זְכָר עָלָיו, אִף עַל גַּב דְּכִתִּיב בְּהִדְיָא מוֹת יוֹמְתוֹ שְׁנִיחָם, אִיכָּא לְמִימַר דְּלִישְׁנָא דְקָרָא נִקְט דְּכִתִּיב וְאֵת זְכָר לֹא תִשָּׁכַב: **יב** וְעַל הִבְהֵמָה. וְהִמְבִּיא בְּהֵמָה עָלָיו נְמִי חֵיב. וְכִתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּמִשּׁוּם דְּלֹא כִתִּיב בְּהִדְיָא אֶלָּא מְדַרְשָׁא, לֹא קִתְּנִי לָהּ: **יג** הִבָּא כּוּי. בְּשׁוּגְג. רְשׁוּי: **יד** וּמִשּׁוּם כּוּי. הָא דְלֹא קִתְּנִי אִשְׁתּוּ אִישׁ, מִשּׁוּם דְּהִכָּא לְאַחַר מִיתָה אִירִי. תּוֹסְפוֹת: **טו** אֶלָּא כּוּי. בְּגִמְרָא פְּלִיגִי בְּדַרְשָׁא דְקָרָאִי. וְעֵינֵי תוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **טז** וּמִשּׁוּם כּוּי. וְרַבִּי יְהוּדָה פְּלִיג נְמִי בְּהָא, כְּדֹאִיתָא בְּגִמְרָא. וְעֵינֵי תוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **יז** לְאַחַר מִיתַת כּוּי. אַחִיּוֹב דְּאִשְׁתּוּ הָאֵב קָאִי, דְּמַרְבִּי לִיהּ קָרָא. אָבֵל שֵׁם אִשְׁתּוּ אִישׁ לְאַחַר מִיתָה לֹא קָאֵמַר. רְשׁוּי: **יח** כְּלוּמַר דְּקִיחָהּ זֹו לְאוּ קִיחַת חֲפָה הִיא, אֶלָּא קִיחַת קְדוּשֵׁי כֶסֶף, דְּגִמַר מְשֻׁדָּה עֶפְרוֹן: **יט** הַזְכוּר. תִּימָה לְמֵאִי נִפְקָא מִנָּה נִקְט לִיהּ הִכָּא: **כ** אִם אָדָם כּוּי. אִף עַל פִּי שְׁלֹא נִשְׁנָה מִפְּרִשׁ בְּמִשְׁנַתְנוּ שֶׁהִבְהֵמָה נִהְרָגַת, מִכָּל מְקוֹם בְּכַח מַה שֶׁנִּשְׁנָה שֶׁהַשּׁוֹכֵב עִמָּהּ בְּסִקִּילָה שְׁלֹא לְמַדְנוּהוּ אֶלָּא מִמָּה שֶׁהִבְהֵמָה נִסְקֶלֶת (כְּדֹאִיתָא בְּגִמְרָא), שְׁנִידָּ שְׁפִיר לְמַתְנֵי הָא דְאִם אָדָם חֲטָא כּוּי: **כא** תִּקְלָה. מְכַשׁוּל עֹון. רְשׁוּי:

פרק ז - משנה ה

כב שְׁיִפְרֵשׁ. שְׁיִזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם. אָבֵל אִם לֹא הוֹצִיא שֵׁם מִפִּי אֶלָּא שָׁמַע שֵׁם יוֹצֵא מִפִּי אַחַר וּבְרָכוֹ, פְּטוּר. רְשׁוּי: **כג** וּבְגִמְרָא יִלְפִינּוּ דְּהֵאִי נֹקֵב לִישְׁנָא דְּבְרוּכִי הוּא. וְעֵינֵי תוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **כד** כָּל זֶה כְּתוּב בְּפִרוּשׁ רְשׁוּי. וְלִשׁוֹן הֶרְמֵבִי"ם, שֵׁם בֶּן אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, אֶלְף דְּלִית נוּי"ן יוּ"ד, וַיֵּשׁ מִי שְׁמִפְרֵשׁ שְׂאִינוּ חֵיב אֶלָּא עַל שֵׁם הַנּוּי"ה, וְאֲנִי אוֹמֵר שְׁעַל שְׁנִיחָם הוּא נִסְקֶל. וְעֵינֵי תוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **כה** אָמַר כּוּי. בְּיְרוּשְׁלַמִי פְּרִיד, וְאִמְרִינּוּ לִיהּ גְּדוּף. וּמִשְׁנֵי אֶלָּא אוֹתוֹ הַשֵּׁם שְׂאִמְרֵתִי לְפָנֶיכֶם קִלְל, וּבּוֹ קִלְל, כְּלוּמַר מְזַכֵּיר שֵׁם בֶּן אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, וְאוֹמֵר הַשֵּׁם הַזֶּה הַזְכִּיר הַמְּגַדֵּף וְקִלְל בּוֹ, כְּלוּמַר יִכָּה יוֹסִי אֶת יוֹסִי. וְלֹא יִדְעֵתִי לְמָה לֹא כִתְבוּ הֶרְמֵבִי"ם. כְּסָף מְשֻׁנָּה. וְלִי נִרְאָה דְּהֶרְמֵבִי"ם סְבִירָא לִיהּ דְּגִמְרָא דִּידָן פְּלִיג. וְקִשְׁיַת הִירוּשְׁלַמִי לֹא קִשְׁיָא, דְּמִידִי דְּהוּא אִמְחִיקַת שֵׁם בְּסוּטָה, דְּכָךְ צוּתָה הַתּוֹרָה הִיכָא דְּאִי אִפְשָׁר בְּלֹא הִכִּי. וְעֵינֵי תוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **כו** עוֹמְדִין כּוּי וְקוֹרְעִין וְלֹא מֵאַחִין. בְּגִמְרָא יִלְפִינּוּ כָּל זֶה מִקְרָאִי (שׁוּפְטִים ג' וּמַלְכִים ב' יח). וְהָא דְלֹא תִנּוּ שְׁהַעֲדִים קוֹרְעִים, לְפִי שְׁכָבֵר קָרְעוּ בְּשַׁעָה שְׁשֻׁמְעוּ, וְשׁוּב אִין חֵיבִים כְּדִילְפִינּוּ מִקְרָא. גִּמְרָא: **כז** כְּמוֹהוּ. שָׁמַע מִנָּה דְּכָשֵׁר בְּדִינִי מְמוֹנוֹת וּבְדִינִי נִפְשׁוֹת, וּמַעֲלָה הוּא דְּעָבוּד רַבְּנָן. וְהִכָּא כִּינּוּ דְלֹא אִפְשָׁר אוֹקְמוּהוּ רַבְּנָן אֲדֹאֲרִיתָא. דְּאִי סְלָקָא דְּעֵתָךְ פְּסוּל, הִכָּא מִשּׁוּם דְּאִי אִפְשָׁר קְטִלִינוּ לְגַבְרָא, בְּתַמִּיחָה.

פרק ז - משנה ו

[כח] **המנסף**. ובכללו נמי זורק. כדכתיב [תהלים טז] בל אסיד נספיהם מדם. גמרא. ועין תוספות יום טוב: **[כט]** תרגום ויחבק לו, וגפף ליה. הרמב"ם: **[ל]** אם ארחץ. רש"י: **[לא]** נשבע מתרגם מקים. רש"י: **[לב]** וכן פסק הרמב"ם. דאלו במזיד ולחייב מיתה אי אפשר, דהא מטעה הוא. פסוף משנה. ודעת רש"י דחייב מיתה במזיד כיון דהתרו בו. ועין תוספות יום טוב: **[לג]** **למרקוליס**. מצדדיו שלש אבנים אחת מפאן ואחת מפאן ואחת מלמעלה על גביהו, וקורין אותו מרקוליס. רש"י:

פרק ז - משנה ז

[לד] העברה זו אינה שרפה כמו שחשב המון רב למאד. אבל עקרו הוא כשהיו מבעירין אש והיו מלהטין אותו לשם אותו הפסל הידוע שהיו עובדין אותו בכך והוא הנקרא מלך, והיה אוהז אחד מבניו ונתן אותו ביד המשמש בעסק אותו הנעבד והיה מעבירו על האש מצד זה לצד זה. הרמב"ם. ועין תוספות יום טוב: **[לה]** משמע ליה לתנא נתינה הבאה לכלל העברה. ולא משמע ליה נתינה על מנת להעביר לחיוביה על נתינה לחודה. רש"י: **[לו]** **פתום**. שם המכשף. רש"י: **[לז]** ואין זה דורש אל המתים, לפי שדורש אינו עושה מעשה אלא כדתנא ודורש כו' זה המרעיב עצמו והולך ולן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח טמאה. פרש רש"י שד של בית הקברות יהא אוהבו ומסיעו בכשפיו. והרמב"ם כתב כדי שידעוהו המת בחלום מה ששאל עליו: **[לח]** בוי"ו. וכן משמע בגמרא דתרתין ניהו: **[לט]** לשון רש"י, מעלה המת מן הארץ ומושיב לו בשחי תחת זרועותיו ומדבר משחיו: **[מ]** עין פרק ח' דכלאים משנה ה'. ובגמרא, ידעוני זה המניח עצם ידוע בפיו והוא מדבר מאליו. (על ידי כשפים. רש"י): **[מא]** ואזתרה דמכשפים גופיהו מלא ימצא בד. רש"י. ועין תוספות יום טוב:

פרק ז - משנה ח

[מב] בדבר כו'. מפלל דאיכא מידי דחלול שבת הוי ואין חיבין לא חטאת ולא כרת, מאי ניהו, תחומין ואליבא דרבי עקיבא, הבערה ואליבא דרבי יוסי דאמר ללאו יצאה: **[מג]** פוטרין. בגמרא יליף ליה מקרא. ועין תוספות יום טוב:

פרק ז - משנה ט

[מד] זו דברי רבי מאיר דקטנה אין לה קנס, דנערה דוקא ולא קטנה. אבל חכמים שנהלקו עליו חלוקין עליו אף כאן. דלא מעט הכתוב אלא בוגרת. גמרא: **[מה]** בריש פרק ו' דיבמות אתרבי שלא כדרךה לכל עריות. והא דכלם בסקילה לאו כלי עלמא היא, כמו שכתבנו באות שאחרי זה: **[מו]** הראשון כו'. כשבא עליה כדרךה. הרמב"ם. וקשה לי מאי קא משמע לן, פשיטא בתולה תנן. ורש"י פרש כגון שבאו עליה שלא כדרךה, הראשון בסקילה דמשכבי אשה כתיב, והשני בחנק דבעולה היא. והא סתמא רבי היא דאמר שלא כדרךה נפקא ליה מפלל בתולה כו':

פרק ז - משנה י

[מז] דמיתה כתיבא ביה, וסתם מיתה אינה אלא חנק. גמרא: **[מח]** דגמרינן הדחה הדחה מנביא, ולא גמרינן הדחה הדחה ממסית, דדנין מסית רבים ממסית רבים, ואין דנין מסית רבים ממסית יחיד. וכי תימא דנין הדיוט מהדיוט ואין דנין הדיוט מנביא, כיון שהדיח אין לך הדיוט גדול מזה. גמרא: **[מט]** כל כו'. כלומר שכל חיבי מיתות צריכין התראה. רש"י. וחוץ מזה, כלומר חוץ ממיתה זו. והרמב"ם העתיק חוץ מזה: **[נ]** דמתרגמינן וארב לו, וכמו ליה. רש"י: **[נא]** לשנים. יחד, הן עצמן נעשו עדים, ואין צריך להתרות בו כשאר חיבי מיתות, אלא מביאים אותו לבית דין, כדכתיב ולא תחמל ולא תכסה עליו. רש"י: **[נב]** הוא אומר. הנסת צריך להשיבו יש לי חברים כו'. רש"י: **[נג]** עדים. ולא סגי בחד ואותו שאומר לו, כיון שמקליו בהכמנה, מה שאין כן בשאר מיתות בית

דין. ומשום הכי נמי ביחיד צריך לומר לו היאך נניח כו': [נד] דהינו שאומר אעבד אני בתחלה ואתה אחרי. כסף משנה. ותמהני, דבגמרא מוכח דבנשת האומר מירי, וכלומר שנתרצה לו, חייב אף הנשת ואפלו לא עבד, ולא דמי לנשת מעצמו דצריך שיעבד. ועין תוספות יום טוב: [נה] אלף כו'. שמחסר הליכה. אף על גב דאיכא למימר אדהכי הדר ביה. רש"י: [נו] גלף. אף על פי שכלל עצמו עם אחרים, דאיכא למימר הני אחרים לא אזלי ואיהו נמי לא ליזול. רש"י: [נז] וטעמא דבסקילה, דגמרינו הדיחה הדיחה ממסית. ואל תקשה דלגמר מנביא, דהך סיפא רבנו דסבירא להו דנביא נמי בסקילה, ורישא (דמדיח עיר ונביא) בחנק, רבי שמעון היא, כדאיתא בגמרא:

פרק ז - משנה יא

[נח] לומר שאותו מעשה שנראה לבני אדם שעושה, לא עשאו באמת אלא שנדמה להם כד, אבל ודאי שעושה מעשה כדי לאחזו העינים. כסף משנה: [נט] רבי עקיבא אומר. לכאורה נראה דרבי עקיבא לאפלוגי אתא, ואיכא למימר דלתנא קמא אחזו ממעט מסקילה ולא ממלקות, דחייב משום (ניקרא יט) לא תעוננו, ופליג רבי עקיבא ואמר פטור אף ממלקות. אבל בגמרא מוכח דלאו לאפלוגי אתא, וגם לתנא קמא פטור אבל אסור. ולא קשיא לישנא דרבי עקיבא אומר, דטובא איכא כותיה. ועין תוספות יום טוב:

ח

פרק

פרק ח - משנה א

[א] ואם תאמר, דלמא שנה שלפני גדלות, כדאשפחן במפלא הסמוך לאיש [נדה פ"ה מ"ו]. ומפרש רבנו תם דהכא דריש, לאיש דמשמע גבור, כדכתיב וחקת והיית לאיש [מלכים א ב] (מה שאין כן בנדרים דאיש מרחק מיפליא). ועין

פרק ח - משנה ב

[ב] אכל וכו'. ירושלמי לא גרס לה. וכן הרמב"ם לא העתיקו בחבורו. ופשוט הוא, דהא אינו בן סורר ומורה עד שיאכל בשר וישתה יין. ונשתבשו הספרים ממסכת ברכות, שבת, ערובין ופסחים: **[ג] אכל וכו'.** לאתויי דבילה קעילית. כל משקה, לאתויי דבש וחלב. דתניא אכל דבילה קעילית ושתה דבש וחלב ונכנס למקדש, חלב. (משום יין ושכר אל תשת. ובכהן עסקינן). **[ד] שאין וכו'.** דדלמא ממאכל אחרינא נמי קרי ליה זולל, ומיהו שלמה אהא אזחריה דממשיד טפי, זכר לדבר דבבשר מקרי זולל ובין מקרי סבא. רש"י:

פרק ח - משנה ד

[ה] שניהם וכו'. שנאמר ותפשו בו אביו ואמו. הרמב"ם: **[ו]** או בקולינו ביו"ד. רש"י: **[ז]** גמרא. ונראה לי לפי שכן אתה מוצא בשנים שהשנה אותן הכתוב בדברים והצריכום גם כן שיהיו שנים במראה וקומה, והן שני שעירי יום הכפורים. ועין תוספות יום טוב: **[ח]** וזה לשון רש"י, ואיכא להפוכי לזכותא ולמדרש דבשעת הקול וכו': **[ט]** דבעינן עדים שהוכיחו [אותו] ועבר, שאין אביו ואמו נאמנים להרגו, דכתיב על פי שנים עדים יומת המת. רש"י. וכתב עוד מתרין בו לאו התראה גמורה היא כו' אלא מוכיחין אותו. ועין תוספות יום טוב: **[י]** ומשמע הוא שלקה בפניכם. רש"י. ולא קשיא דלמא לסומין לחוד אתא, דלעולם לא מפקינן קרא ממשמעותיה דמשמע שמעידין אותו בפני בית דין ואומרין שזהו שלקה

פרק ח - משנה ה

[יא] הַנָּאָה כּוֹי. שְׁיֵשׁ לָהֶם פְּנָאֵי לַעֲסֵק בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוֹת. רַשִׁיִּי. כְּלוּמַר וְלֹא שְׁיֵהִיו שְׂקָטִים גַּם מִטְרַדָּת תּוֹרָה וּמִצְוֹת:

פרק ח - משנה ו

[יב] דַּחֲזָקָה אֵין אָדָם מַעֲמִיד עֲצָמוֹ עַל מְמוֹנוֹ, וְאָמַר אִם יַעֲמֹד כּוֹי. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[יג]** יֵשׁ לוֹ כּוֹי. כְּחִי הוּא חָשׁוּב, וּרְצִיחָה הוּא אִם יִהְרָגְנוּ בְּעַל הַבַּיִת. רַשִׁיִּי: **[יד]** וְאָף עַל פִּי שְׁנֵצוּל, פְּטוּר מִן הַתְּשָׁלוּמִין. דְּקִימָא לֹן חִיבֵי מִיתוֹת שׁוֹגְגִין כְּגוֹן שְׁלֵא הִתְרוּ בְּהוֹן אֵין מְשַׁלְמִין מְמוֹן שְׁעַם הַמִּיתָה אָף עַל פִּי שְׁאֵין נְהָרְגִין. רַשִׁיִּי. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ח - משנה ז

[טו] בְּנִפְשָׁן. דּוּמִיא דְּמַתְּנִיתִין דְּלַעִיל דְּנִתְּוֹן רְשׁוּת לְהַרְגַּ הַבָּא בְּמַחְתָּרַת, שְׁהוּא כְּדִי לְהַצִּיל, שְׁבִידוּעַ שְׁלֵהֲרָגְהוּ בָּא: **[טז]** וְנִדְרָשׁ מִקְרָא וּמִסֵּרַת. רַשִׁיִּי. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[יז]** דְּלֹא נִתְּוֹן לְהַצִּיל בְּנִפְשָׁם אֶלָּא מִדְּבַר שְׁהוּא עֲרוּהָ וְיֵשׁ בָּהּ קָלוֹן וּפְגָם לְנִרְדָּף. רַשִׁיִּי. דּוּמִיא דְּנַעֲרָה הַמְּאָרְסָה: **[יח]** וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא חֲטָא, הָוּה אֲמִינָא אֶפְלוּ חִיבֵי לְאוּיוֹן, כְּתַב רַחֲמָנָא מְוֹת כּוֹי. וְלִכְתוּב חֲטָא מְוֹת וְלֹא לִכְתוּב נַעַר נַעֲרָה (שְׁהָרִי הוּ בְּכַלֵּל), אֵין הָכִי נִפְי, וְנַעַר נַעֲרָה חַד לְמַעוּטֵי עֲבוּדָת כּוֹכְבִים, וְחַד לְמַעוּטֵי בְּהֵמָה. גְּמָרָא:

ט

פרק

פרק ט - משנה א

[א] הַרוֹצֵחַ כּוֹי'. יִלְפִינֶן לְהוּ בְּגִמְרָא דְבִסְיָף. וְעֵינֵי תוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[ב]** וְכַבֵּשׁ כּוֹי חַיִּב. דְּאָמַר קָרָא [בְּמִדְבַּר לַה] אוֹ בְּאִיבָה, לְרַבּוֹת אֶת הַמְצַמְצָם, הֵינּוּ כּוֹבֵשׁ שְׂצֻמְצָמוֹ שֶׁם שְׁלֵא יָקוּם. גְּמָרָא. וּמְלַת כְּבֵשׁ עֵבְרִית, כְּמוֹ [שְׂמוּאֵל ב ח] הַגּוֹיִם אֲשֶׁר כְּבֵשׁ: **[ג]** אָף עַל פִּי שְׂיֹדַע שְׁסוּפוֹ לְהַקִּיא, מִיְהוּ לָאוּ מִפְּחוּ מִיִּית. רִשְׁיִי: **[ד]** בְּאֶבֶן כּוֹי'. הֵכָא דְפִלְגִי בְּאִם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ כּוֹי דְכַתִּיב בְּפָרְשַׁת מִשְׁפָּטִים, וּבְאֹתָהּ פָּרְשָׁה כְּתִיב בְּאֶבֶן אוֹ בְּאֶגְרֹף. וְרִישָׁא נָסִיב אֶבֶן אוֹ בְּרִזְל, כְּדַכְּתִיב בְּפָרְשַׁת רוֹצֵחַ בְּפָרְשַׁת מִסְעִי:

פרק ט - משנה ב

[ה] נִתְכַּוְּנוּ כּוֹי'. הִזָּה עוֹמֵד אָדָם אֶצֶל בְּהֵמָה וְנִתְכַּוְּנוּ לְהַרְגַּ בְּהֵמָה וְהָרַג אָדָם, פְּטוֹר, מִשּׁוּם דְּכִי אֲתֵרוּ בֵּיהּ הִתְרָאת סַפֵּק הוּא, אָף עַל פִּי שְׂקִבֵּל עָלָיו הִתְרָאָה שְׂאֵמַר יוֹדַע אֲנִי שֶׁהוּא בֶן בְּרִית וְעַל מְנַת כֵּן אֲנִי עוֹשֶׂה שְׂאֵם אֲהַרְגֶנּוּ אֲנִי חַיִּב מִיְתָה, פְּטוֹר, דְּשִׁמְא לֹא יַהֲרֹגֵנוּ. רִשְׁיִי: **[ו]** לְנַפְלִים. אֲנַפְלִים לֹא מַחִיב, דְּכִמְאן דְּקָטִיל דְּמִי. רִשְׁיִי: **[ז]** דָּאִם לֹא נִתְכַּוְּנוּ לְמַפְת מִיְתָה, הִתְרָאת סַפֵּק הִיא, דְּהִתְרוּ בּוֹ אֶל תִּזְרַק שְׂמָא תִלְדַּךְ עַל לְבוֹ. רִשְׁיִי: **[ח]** וְהִתְרוּ בּוֹ עָלָיו, דְּהִתְרָאת וְדָאִי הוּא, וְהָרַג אֶת זֶה, חַיִּב, דְּאִיכָּא הִתְרָאָה עַל בֶּן בְּרִית וְהוּי מִתְכַּוְּנוּ עַל בֶּן בְּרִית. וְרַבִּי שְׂמַעוֹן אוֹמַר כּוֹי'. וְהָאִי דְשִׁבִּיק רַבִּי שְׂמַעוֹן לְסִיפָא בְּהַדְיָא וְהַדְר אֲדִיּוּקָא דְרִישָׁא, דְּלֹא תִימָא דְרַבִּי שְׂמַעוֹן פּוֹטֵר אֶפְלֵהוּ וְאֶפְלוּ נִתְכַּוְּנוּ עַל מְתַנְיֵוּ וְהִלְכָה לוֹ עַל לְבוֹ. רִשְׁיִי:

פרק ט - משנה ג

[ט] שְׁלֵא לְהַטְרִיחַ בֵּית דִּין. רִשְׁיִי: **[י]** לְבַת כְּהֵן. וְרַבִּי שְׂמַעוֹן לְטַעֲמִיָּה דְּסַבִּירָא לִיָּה דְּאֶרוּסָה גַם כֵּן בְּשֶׁרְפָה, וּמִדְּאֶפְקָה מְאֶרוּסָה בֵּת יִשְׂרָאֵל שְׂבִסְקִילָה שְׂמַע מְנַה כּוֹי'. גְּמָרָא: **[יא]** לְמַגְדֵּף כּוֹי'. שְׂפוּשְׁטִין יָדוּן בְּעֶקֶר. וּבֵת כְּהֵן לֹא יֵצֵאת אֶלָּא נְשׂוּאָה, וּמְכַלֵּל בֵּת יִשְׂרָאֵל נְשׂוּאָה שֶׁהִיא בְּחֻנֵּק. רִשְׁיִי: **[יב]** רַבִּי שְׂמַעוֹן לְטַעֲמִיָּה דְּסַבִּירָא לִיָּה מִדִּיחֵי עִיר הַנִּדְחָת בְּחֻנֵּק, דְּדַנִּין הַדְּחָה הַדְּחָה מְנַבִּיא, וּמְצִינּוּ לְאֲנָשֵׁי עִיר הַנִּדְחָת עֲצָמוֹן שֶׁהוּן בְּסִיף, אֲמַרְתִּי וְכִי אֵיזָה כַח מְרַבָּה, כְּלוּמַר אֵיזָה עוֹן חֲמוּר, כַּח הַמְדִיחַ אוֹ כַח הַנִּדְחַת, הוּי אוֹמַר כַּח הַמְדִיחַ, שְׂמַע מְנַה דְּחֻנֵּק חֲמוּר מְסִיף. גְּמָרָא: **[יג]** שְׂכֵן אֲנָשֵׁי עִיר הַנִּדְחָת שְׂפוּשְׁטִים יָדָם בְּעֶקֶר נְדוּנִין בְּסִיף. וּמִמְדִּיחִים אֵין לְהַשִּׁיב, דְּרַבְּנָן סַבִּירָא לְהוּ דְּמִדִּיחֵי עִיר הַנִּדְחָת בְּסִיף לְהוּ גְּמָרָא. וְעֵינֵי תוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ט - משנה ד

[יד] בגמרא ילפינן לה: **[טו]** הכי קאמר, שנמצא עכשיו שהיתה תחלה כו': **[יז]** ואף על גב דבאסור מוסיף מודה רבי יוסי כדתנן במשנה ח' פרק ג' דברות, הקא בחמותו ונעשית אשת איש אף על גב דמוסיף אסורא לעלמא, שהיתה מתרת להם קדם שנעשית אשת איש, ובמגו תאסר נמי עליו באשת איש, תרי קטלי לא מצית קטיל ליה ונדון בחמורה שהיא בחמותו. גמרא:

פרק ט - משנה ה

[יז] דגברא בר קטלא הוא בידי שמים, וקרובי הוא דלא מקרב קטליה. וכיון דקא מותר ליה לנפשיה לעברות של כרת, מקרבינן ליה לקטליה עלוהי. ורמיזא בקרא, דכתיב [תהלים לד] תמותת רשע רעה. פירש רש"י מי שהחזק רשע תמיתתו רעתו, אלמא מחזק רשע בר מיתה הוא. ורמיזא הוא דהוי, ועקרא דמלתא דכפה הלכה למשה מסיני היא: **[יח]** גמרא. אבל של שמים ושל שלש כרתות אסורי הוא דקא טעים. כלומר אינו מותר עצמו לכרת אלא שרוצה לטעם כל האסורים: **[יט]** דכיון דשנה החזק דשוב לא יתסר, וכרבי אתיא דקים ליה דבתרי זמני הוי חזקה: **[כ]** ואין לו שם מקום להתפשט ולא לישן. הרמב"ם. וכפה מלה ארמית. ונתתה אתו אל המהפכת [ירמיה כט] מתרגמינן כפתא: **[כא]** ההורג כו'. ואין עושין זה לשאר מחיבי מיתות בית דין, אלא אם אינו חייב מיתה פוטרין אותו. שאף על פי שיש עונות חמורים משפיכות דמים, אין בהן השחתת ישובו של עולם כשפיכות דמים, אפלו עבודה זרה ועריות ושבת אינן כשפיכות דמים, שאלו הן בין אדם למקום, אבל שפיכות דמים מעברות שבין אדם לחברו, וכל מי שיש ביזו עון זה הרי הוא רשע גמור, ואין כל מצות שעשה כל ימיו שקולים כנגד עון זה, ולא יצילוהו מן הדין כו'. הרמב"ם:

פרק ט - משנה ו

[כב] כְּלוּמַר שֶׁהַקְסוּהָ הוּא שֵׁם מְשָׁאֵל: **[כג]** קִנְיָאִין כּוֹי. גּוֹנֵב קְסוּהָ, רְמִיז לִיהָ קָרָא, וְלֹא יָבֵאוּ לְרֵאוֹת כְּבִלְעַת אֶת הַקֶּדֶשׁ וּמִתְנוּ [בְּמִדְבָּר ד]. וּפִרְשׁ רַשִׁי כְּבִלְעַת לְשׁוֹן גִּנְבַּת שְׂמִמְלִיעִין וּמַחְבִּיאִין. וְרִמְזוּ בְּעֵלְמָא הוּא כּוֹי. וְהַמְקַלְל בְּקוּסִים, דִּמְחִזִּי כְּמִבְרָךְ אֶת הַשֵּׁם. גְּמָרָא. וּבֹעֵל אֶרְמִית, דְּהָא אֲשַׁכְּחֵן דְּבַר פֶּרֶת הוּא [מְלָאכִי ב] יִכְרֶת ה' לְאִישׁ: **[כד]** כְּמוֹ לֶךְ פָּגַע בּוֹ (מְלָכִים א ב). רַשִׁי: **[כה]** אִם הוּא כֹהֵן. תּוֹסְפּוֹת: **[כו]** לְבֵית דִּין. כְּלוּמַר לְהַלְקוֹת בְּדִין לְאוֹ שֵׁישׁ בּוֹ חִיּוּב מִיִּתְהָ בִּיּוֹדֵי שְׂמִים, אֶלְא מוֹצִיאִין כּוֹי, וְאִין מְמַחִין עֲלֵיהֶם. הֶרְמְבִיִּים: **[כז]** חוּץ כּוֹי. דְּבַהֲרֵי הַבֵּית מִתְרִים טְמֵאֵי מִתִּים וּמִת עֲצָמוֹ: **[כח]** דְּבִמְאִתִּים וְחִמְשִׁים אִישׁ (בְּשָׂרוּפִים דְּקֶרַח) כְּתִיב. רַשִׁי. וְרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר אִין דְּנִין יוֹמֶת מִיָּמוֹת כּוֹי גְּמָרָא: **[כט]** וְאִם תֵּאֵמַר וְתִיפּוֹק לִיהָ שְׂנַכְנַס לְמִקְדָּשׁ דְּבִכְרֶת. וַיֵּשׁ לּוֹמַר שְׂנַטְמָא בְּפָנִים וְלֹא שָׁהָה כְּשַׁעוֹר אֶלְא בָּא בְּקֶצֶרָה וְהִפְדָּה בְּצִנּוּרָא. תּוֹסְפּוֹת. וְעֵין תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב אֲמַאי לֹא חָשִׁיב נְמִי פְּרוּמֵי בְּגָדִים:

פרק

פרק י - משנה א

[א] כָּל. וְעֵין תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב שֶׁהָאֲרִיךְ בְּסִדּוּרוֹ שֶׁל פֶּרֶק זֶה לִפְנֵי אֵלּוּ הֵן הַנְּחֻנְקִין: **[ב]** אֲרָץ. זוֹ מְשָׁל, כְּלוּמַר אֲרָץ הַחַיִּים, וְהוּא הָעוֹלָם הַבָּא. הֶרְמְבִיִּים: **[ג]** אִין כּוֹי. שְׂכּוּפֵר בְּמִדְרָשִׁים דְּדַרְשִׁין בְּגְמָרָא מִנִּין לְתַחֲתִית הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה. וְאֶפְלוּ יְהֵא מוֹדָה וּמֵאֲמִין שְׂיַחֲיוּ הַמֵּתִים, אֶלְא דְּלֹא רְמִיזָא בְּאוֹרֵיתָא, כּוּפֵר הוּא, הוֹאִיל וְעוֹקֵר שֵׁישׁ תַּחֲתִית הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה מַה לָּנוּ וְלֵאמֹנְתוֹ, וְכִי מֵהִיכֵן הוּא יוֹדֵעַ, הַלְכָּךְ כּוּפֵר גְּמוּר הוּא. רַשִׁי: **[ד]** וּבְמִשְׁנֵה כ"ב פֶּרֶק ה' דְּאָבוֹת הַתִּיר בְּבֵית הַכֶּסֶא וּבְמִרְחָץ: **[ה]** הַמִּכָּה. נִרְאָה לִי דְרַבּוּתָא הוּא אֶף שֵׁישׁ מִכָּה שְׂאִין בָּהּ חֲלִי כָּל הַגּוּף. וְכָל שְׂפֹן כְּשִׁחּוּלָה

כָּל

גּוּפוֹ:

פרק י - משנה ב

{ו} ירבעם כו'. בגמרא יליף להו מקראי: **{ז}** בלעם כו'. בגמרא יליף להו מקראי, לבד מאחיתפל דלא אתפרש בגמרא. ונראה לי מדכתוב (תהלים נה) אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ודרשוהו בגמרא על דואג ואחיתפל, מכלל דשׁוים הם. ועין תוספות יום טוב:

פרק י - משנה ג

{ח} בדין. לעולם הבא שאחר התחיה. וכענין שנאמר (דניאל יב) ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות ולדראון עולם. ומנא אמינא לה דמתניתין בדין זה מיירי ולא בדין שאחר המות, שכן פרש רש"י לקמן אבל עומדין בעדת רשעים, שחיו ונדונין: **{ט}** עומדין כו'. משום דלית בהו שום מעוטה ודור הפלגה נמי עומדין בדין ולא הדר למתניהו. ודנקט לה הקא משום רבי נחמיה: **{י}** אלו ואלו. אנשי דור המבול ואנשי סדום. ובחדא פליג. רש"י: **{יא}** דור המבול. דכתוב (בראשית ו) כי רבה רעת האדם. חטאים, אנשי סדום דכתוב בהו רעים וחטאים להי מאד: **{יב}** עשרת השבטים. שהגלה סנחריב, שנאמר (מלכים ב יח) וינחם בחלח ובחבור נהר גוזן וערי מדי. רש"י: **{יג}** אין כו'. לא בבניהם ובניי בניהם קאמר, אלא אותן שגלו עצמן אין להם חלק, שרשעים גמורים הם. אבל בניהם והדורות הבאים זוכין ומזכין. רש"י. כדמוכחי קראי בסוף יחזקאל. ועין תוספות יום טוב: **{יד}** וישלכם. משמע שיהו כלם גולין במקום אחד אל ארץ אחרת. והינו עשרת השבטים שהגלם סנחריב והושיבם במקום אחד כדאמרינן שהוליקם למדינות אפריק"א. אבל שני השבטים לא גלו במקום אחד אלא נתפזרו בכל ארצות, ועליהם הוא אומר (זכריה י) אשרקו להם ואקבצם. רש"י: **{טו}** מאפיל. בבקר, ובצהריים מאיר. אי נמי בערב אפל והולד ולמחרתו מאיר. אף עשרת השבטים עתידין לחזר להיות להם חלק לעולם הבא. רש"י:

פרק י - משנה ד

{טז} אין להם כו'. ומאי שנא משאר מחיבי בית דין שיש להם חלק כו' כמו שכתב הר"ב ריש פרקין, וכן משמע בסוף פרק ו' נתעפל הפשר כו' עין שם בהר"ב, והתם על כל הרוגי בית דין קאי. הא מלתא מתרצא דהא דתנו הקא שאין להם חלק כו', הני מלי דלא אקטיל, אבל אם דנו אותם והרגום יש להם חלק לעולם הבא. ועין תוספות יום טוב: **{יז}** אנשים כו'.

דַּתְנוּ רַבְּנוּ, יֵצְאוּ אֲנָשִׁים, אֲנָשִׁים וְלֹא נָשִׁים, אֲנָשִׁים וְלֹא קְטָנִים. גְּמָרָא:
[יח] שְׁנֵי עֵדִים. יִלְפִינוּ לָהּ בְּגִמְרָא: **[יט]** לָאוּ מְשׁוּם שְׂאִין דְּנִין שְׁנַיִם בְּיוֹם
אֶחָד כְּדַתְנָן בְּפִרְקָא ו' מִשְׁנָה ד', דְּהָא אֲמַרִּין הָתֵם דְּבִמְיֵתָהּ אַחַת וּבְעֵבְרָה
אַחַת דְּנִין כּו'. אֶלָּא מְשׁוּם דְּנִפְיֵשִׁי עֵדִים לְכָל אֶחָד וְאֶחָד וְאִין פְּנָאֵי לְחַקֵּר
כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּיוֹם אֶחָד, מִרְבִּין לָהֶם בְּתֵי דִינִין כְּדִי שְׂיִקְבֵּל עֲדוּתָן בְּיוֹם
אֶחָד וַיִּגְמַר דִּין כָּלֵם בְּיוֹם אֶחָד וְאִי אַתָּה מְעַנָּה אֶת דִּינָא. רִשְׁיִי: **[כ]** כְּדַתְנָן
בְּפִרְקָא קַמָּא מִשְׁנָה ה':

פרק י - משנה ה

[כא] גְּמָרָא, וַרְמִינְהוּ, וְכַמָּה יְהֵא בְּעִיר וַיְהֵא כְּאֲנָשִׁי הָעִיר, שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֲדָשׁ,
אָמַר רַבָּא לֹא קִשְׁיָא, הָא לְמַהוּי כְּבִינִי מְתָא לְתַת לְצִרְכֵי הָעִיר, הָא לְמַהוּי
מִיְתְבֵי מְתָא סְגִי בְּשִׁלְשִׁים יוֹם, וְקָרִינָן בְּהוּ אֶת יוֹשְׁבֵי הָעִיר הֵהִיא: **[כב]**
צְדִיקִים כּו'. וְהֵם שְׂאָר יוֹשְׁבֵי הָעִיר שְׁלֵא הִדְחוּ עִם רַבָּה. הִרְמַבִּיִם: **[כג]**
אוֹבְדִין. בְּגִמְרָא, אוֹתָהּ, פִּרְט לְנַכְסֵי צְדִיקִים שְׁחוּצָה לָהּ. כָּל, לְרַבּוֹת
שְׁבִתוּכָה. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מִפְּנֵי מָה אָמְרָה תוֹרָה נַכְסֵי צְדִיקִים שְׁבִתוּכָה
יֵאבְדוּ, מִי גָרַם לָהֶם שְׂיָדוּרוּ בְּתוּכָה, מְמוֹנָם, לְפִיכְדָּ מְמוֹנָם אָבְדָּ. גְּמָרָא.
וְעִין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב וְתוֹסְפוֹת חֲדָשִׁים:

פרק י - משנה ו

[כד] עוֹשִׂין כּו'. דְּרַחוּבָה דְּהַשְׁתָּא נְמִי מְשַׁמַּע. גְּמָרָא: **[כה]** יִפְדּוּ. אִם הֵם
בְּדַק הַבֵּית: **[כו]** מִפְּנֵי שֶׁהוּ נַכְסֵי שְׁמִים וְקִדְשָׁתָן קִדְשַׁת הַגּוֹף. הִרְמַבִּיִם.
כְּלוּמַר וְלֹא דְמִי לְהַקְדָּשׁוֹת דְּתַנְנָן בְּהֵם יִפְדּוּ, דְּאוֹתָן הוּ דְּבְדַק הַבֵּית שְׂאִין
לָהֶם אֶלָּא קִדְשַׁת דְּמִים. וְעִין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב, וְתוֹסְפוֹת חֲדָשִׁים: **[כז]** לֹא
דְקִימָא לֹן הַכִּי, אֶלָּא אֶפְלוּ לְמֵאן דְּאָמַר דְּמֵמוֹן יִשְׂרָאֵל הוּא קִאָמַר: **[כח]**
יִגְזִזוּ. וְלֹא סְגִי לְהַנִּיחָם שְׂיִרְקְבוּ כְּמוֹ בְּתֵרוּמָה, מְשׁוּם דְּמַעְשָׂר שְׁנֵי וְכוּן כְּתַבִּי
הַקְדָּשׁ הַכֹּל מִתְרִין וְנִהְיִין בְּהוּ, חֲשָׁשׁוּ שְׂאֵם וְנִיחֻסִּים שְׂיִהְנוּ מֵהֶם. מָה שְׂאִין
כּוּן תְּרוּמָה דְּלִיתָא אֶלָּא לְכַהֲנִים, וְכַהֲנִים זְרִיזִין הוּ וְלֹא יִהְנוּ מִפְּנֵה: **[כט]**
שְׁהַרְשָׁעִים. מֵאן רִשְׁעִים, גְּנָבִי. גְּמָרָא דִּין קִיִּיג:

פרק יא - משנה א

[א] **המכה כו'.** דכתיב (שמות כא) ומכה אביו ואמו מות יומת. וכל מיתה האמורה בתורה סתם אינה אלא חנק. גמרא. וכן בכלם כתיב מיתה סתם: **[ב]** **ממרא.** כמו ממרים הייתם (דברים ט). רש"י: **[ג]** **חבורה.** ואימא אף על גב דלא עביד חבורה, כתיב במכה בהמה נפש (דמשמע דם דחוי חבורה. רש"י), ואם אינו ענין לבהמה, דהא אי נמי הכחישו באבנים (דלא עשה בה חבורה) חיב, תנהו ענין לנפש אדם (דהינו אביו). גמרא. ותמיהא לי, דלא כתיב נפש בבהמה אלא בהורגה ולא במזיקה, כדמוכחי קראי סוף פרשת אמר. ובמכילתא דרשי הכי, ומה אם מדת נזקין מרבה אינו חיב עד שיעשה בה חבורה (דאי לאו הכי אין פאו נזק), מדת ענשין מעוטה לא יהיה חיב עד שיעשה בהן חבורה כו': **[ד]** **אבל אי לאו הכי הוה אמינא נילף ממקלל בהקש.** עין תוספות יום טוב: **[ה]** **לרשותו.** ונסתפקו התוספות אי הכא נמי הגביהו כמו שהוציאו דמי, או דלמא הכא שאני, דהא אשכחן לקמן דמכרו לקרובים פטור, דבעינן שיוציאנו מרשות אחיו, כל שכן דברשות בעלים לא מהני כלל: **[ו]** **והתעמר כו'.** ותנא קמא נמי בעי עמור, כדפרש הר"ב, וכל שכן מכירה, דבה לית פלגתא. ולא היה צריך להאריך להביא הכתוב, כל שכן ומכרו: **[ז]** **ואלא למעוטי מאי.** ויש לומר דכיון דמ"ם דמבני ישראל דרשינן ליה, אם כן לא סגי דלא לכתוב מ"ם אחרת לגופיה דקרא דגויב נפש מן, ולהכי כתב מאחיו, משום המ"ם. ורבי יהודה לאו מ"ם דריש אלא דממילא אמעטו עבדים, דאינו בכלל אחיו. ועוד נראה לי, דאצטריך אחיו, כדתנא רבי שמעון אומר מאחיו, עד שיוציאנו מרשות אחיו, לאפוקי מכרו לקרובים דפטור. ולרבי יהודה תרתי במשמע מאחיו. ועין תוספות יום טוב

פרק יא - משנה ב

[ח] **רש"י.** ונראה שסברתם כדי לקרב הפתי דינון אל המקום היותר מקדש שבאפסר. ולפיכך פרש פתח הר הבית הוא הפתח אל העבר

שְׁלֹפְנַיִם שֶׁשָׁם מִתְחַלֵּת עֲזָרַת נָשִׁים. וְלֹא בִפְתַח שְׁאֵל הָעֶבֶר שֶׁבְּחוּץ: **[ט]** דְּרֹשְׁתִּי כו'. לְשׁוֹן דְּרֹשָׁה, כְּלוּמַר לְרַבִּים בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ. וְלִשׁוֹן לְמוּד, לְתַלְמִידָיו שֶׁמְשַׁמְשִׁין לְפָנָיו בְּבֵיתוֹ. וְעֵינַי תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[י]** אִם שָׁמְעוּ כו'. רְצוֹנוֹ לֹמַר אִם הֵם יוֹדְעִים אוֹתוֹ הִדִּין וְשָׁמְעוּ דִּין הַתּוֹרָה בּוֹ יִגִּידוּ כו'. עַד שֶׁיִּגְיַע הַדְּבָר לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל. וְאִם בֵּית דִּין הַגָּדוֹל מְקַבְּלִים בְּדָבָר הַהוּא יוֹדְעִים מָה שֶׁהֵם יוֹדְעִים מִן הַקְּבֵלָה. וְאִם לֹא שָׁמְעוּ בּוֹ, יִדוּנוּ בּוֹ כְּפִי הַסְּבָרוֹת וְהַקְּשׁוֹת הַתּוֹרָיוֹת הַיְדוּעוֹת אֲצֻלָּם עַד שֶׁיִּסְכְּפִימוּ כָּלֶם אוֹ רַבָּם שֶׁהִדִּין כָּךְ, וְיֹאמְרוּ לָהֶם שֶׁיִּתְחַיְבוּ לַעֲשׂוֹת כֵּן. הֶרְמֵב"ם. וְלֹמַר שֶׁהַשְּׂנֵי בְּתֵי דִינֵין אֵינָן רְשָׁאִים לְהוֹרוֹת מִלְּבָם אֲלֵא מָה שֶׁקְּבִלוּ וְשָׁמְעוּ יֹאמְרוּ וְלֹא זִוִּילַת כו', וְאִם כֵּן אֵינּוּ נַעֲשֶׂה מִמָּרָא אֲפֵלוּ לֹא יִשְׁמַע לְדַבְּרֵיהֶם. וְקִשְׂיָא, אִם כֵּן מָה הוֹעִילוּ בְּמֵאמְרָם שֶׁעַל פִּי קְבֵלְתֶם כו'. וְנִרְאָה לִי, שֶׁזֶה הַכְּרִיחוֹ לְהֶרְמֵב"ם שֶׁבְּחִבּוּרוֹ כָּתַב בְּעֵינָן אַחַר כו'. וְכָתַב הַכֶּסֶף מִשְׁנָה, נִרְאָה שֶׁהוּא מְפָרֵשׁ אִם שָׁמְעוּ הַזְּקֵן ^[ובית דינו] וְקְבִלוּ לַעֲשׂוֹת כְּדַבְּרֵי אוֹתוֹ בֵּית דִּין אוֹמְרִים לָהֶם סְבַרְתֶּם. עַד כָּאן. וְעֵינַי תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[יא]** חִיב. וְאֲפֵלוּ הוּא אוֹמֵר גַּם כֵּן מִפִּי הַקְּבֵלָה. וְהַטַּעַם, שֶׁהַתּוֹרָה חִלְקָה לָהֶם כְּבוֹד, כְּמוֹ שֶׁחִיבָה הַמְּקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ מִיָּתֵהּ לְכַבּוֹד אָבִיו וְאִמּוֹ. הֶרְמֵב"ם: **[יב]** מְסִיִּים רְשָׁיִי לְמַעוֹטֵי תַלְמִיד. וְכָתַבוּ הַתּוֹסְפוֹת, וְאֵין זֶה כִּשְׁאָר מִפְּלֵא דְבְּכָל דְּוִכְתֵּי. וְהֶרְמֵב"ם כָּתַב, בְּמִפְּלֵא, מִמִּי שֶׁלֹּא יִפְּלֵא מִמֶּנּוּ אֲלֵא הַדְּבָר הַנִּפְּלֵא הַקְּשָׁה:

פרק יא - משנה ג

[יג] בְּדַבְּרֵי סוֹפְרִים. לֹא שֶׁאֲרַבְּעָה בְּתִים הֵם מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים וְשֶׁמְדַבְּרֵי תּוֹרָה אֲפֵלוּ חֲמִשָּׁה, דָּאִם כֵּן הִיאֵד תְּחִיבָהוּ הַתּוֹרָה מִיָּתֵהּ מָה שֶׁהוֹרָאת הַתּוֹרָה עֲצֻמָּה הִיא כְּךָ, אֲלֵא כָּל שְׂאִינוּ מְפָרֵשׁ בְּתוֹרָה אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא דְאוֹרִיתָא דְּבַרֵי סוֹפְרִים קָרִינָן לִיה, כְּלוּמַר שֶׁאֵלּוּלֵי קְבִלוּ סוֹפְרִים פְּרוּשׁוֹ לֹא הָיִינוּ מְבִינִים אוֹתוֹ כְּךָ: **[יד]** פְּטוּר. כְּשֶׁהוֹדָה בְּחִיּוּבוֹ בָּהֶם, אֲבָל הוּא יִבְטַל אוֹתָהּ כְּמוֹ שֶׁאָמַר לְעֶבֶר עַל דְּבַרֵי תּוֹרָה עַד שֶׁיּוֹדָה שֶׁהִיא עֲבָרָה, וְלִפְיָכֵךְ אֵינּוּ חִיב מִיָּתֵת בֵּית דִּין, לְפִי שֶׁלֹּא יִהְרַג מִי שֶׁבְּטַל מְצוֹת עֲשָׂה. אֲבָל אִם אָמַר אֵין תְּפִלִּין עַל דְּרָךְ כְּפִירָה יִהְרַג מִצַּד שֶׁהוּא מִין. הֶרְמֵב"ם. וְעֵינַי תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[טו]** כֵּן הוּא הַגְּרָסָא בְּזַבְּחִים דָּף ל"ג. וְעֵינַי בְּאוֹר תּוֹרָה וּבְמִנְחַת שִׁי. וְעֵינַי תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק יא - משנה ד

[זט] אין ממיתין כו'. אבל דנין אותו בבית דין שבעירו. גמרא. ועין פרק קמא משנה ה': **[זז]** רש"י. וצריך לפרש אלא מעלין כו' כשהבית דין חוזר. והתוספות הקשו והעלו דדוקא כשנגמר דינו קדם שגלתה, דלאחר שגלתה בטלה דיני נפשות. ולי נראה דאלא מעלין אינו חוזר אלא על בית דין שבעירו: **[יח]** דתנא, אל המקום, מלמד שהמקום גורם: **[יט]** רבי יהודה אומר כו'. בגמרא, אמר לו רבי יהודה, וכי נאמר יראו וייראו. והלא לא נאמר אלא ישמעו וייראו, למה מענין וכו':

פרק יא - משנה ה

[כ] ומיהו להתראתו צריך שיהיו נביאים. ועין תוספות יום טוב: **[כא]** והמותר כו'. המפקירם, שלא חשש למה שאמר לו הנביא. רש"י. ולשון הרמב"ם, שיקל ויעלים עין מדברי הנביאים ולא יעשה מצותם על הדיוק והדקדוק: **[כב]** ובגמרא לא אמרו בלשון הראשון קרי ביה, אלא דכתיב והיה האיש אשר לא ישמע וקרי ביה לא ישמיע אל דברי. והכי פרושו, דכתיב והאיש אשר לא ישמע, הינו המותר, שהוא משמעות הכתוב כמי שאינו שומע לדברי ה' שדבר הנביא בשמו. וקרי ביה לא ישמיע הינו כובש כו'. וקרי ביה לא ישמע אל דברי, כלומר פסקינן לקרא בספינא חריפא ולא מתחיל לקרות והיה האיש, אלא אשר לא ישמע, ובנביא גופיה קאמר. ועין תוספות יום טוב:

פרק יא - משנה ו

[כג] בשם עבודה זרה. שנאמר ואשר ידבר בשם אלהים אחרים. גמרא: **[כד]** מקדימין. כלומר אין להם לצפות מיתה אחרת, אלא משכימין לאותה שנגמר לה דינו של נדון. רש"י. והתוספות פרשו דלהכי קאמר מקדימין, כלומר ודאי אתה צריך להמיתם במיתה שרצו להמיתו, אבל ודאי אם אינך יכול, אפלו הכי נמי נמיתם בכל מיתה שנוכל. ועין תוספות יום טוב: **[כה]** ובוועלה. נראה דהכי קאמר, חוץ משכשהו זמנו לבת פהו עם בוועלה, שגם בוועלה נדון, דמתקים בהו פאשר זמם לעשות לאחיו. אבל כשלא זממו לאחיו, כגון שאין מכירין אותו או לא התרו בו כו', דהשתא אין לנו להקישם לו, דאין הכי נמי דמקדימין אותם לדיון שלה. וזה נראה בלשון רש"י והרמב"ם. אלא שהתוספות הוכיחו דאף על פי שאין דין בבוועל, נדונים בחנק. ולדבריהם צריך לומר דתנא מסרף סריך בלישנא

דְּרִישׁ פְּרָקִינ, וְנִקְט וּבֹעֲלָה אָף עַל גַּב דְּלֹא אֶצְטְרִיד לִיהֶ הֶכָּא: